Poštnina plačana v gotovini.

Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22/II - tel. 62-75
Uprava: Trst, ul. S. Anastasio 1/c - tel. 30-39 — Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta 18
Cena: posamezna številka L 15. — Naročnina: mesečno L 65 (za inozemstvo L 100). — Poštni čekovni račun št. 9-18127.

Leto III. - Štev. 36

Trst - Gorica 20. avgusta 1949

Izhaja vsak petek

Komunistična socialna izravnava

Komunizem, osnovan na marksizmu, je nastal kot reakcija na surovo trdoto prvotnega kapitalizma. Njegova duhovna osnova ni ljubezen, temveč sovraštvo. Zato si tudi ni postavil za smoter, da bo ves proletarijat družabno dvignil in mu priboril podobne ugodnosti kot jih uživa od komunizma osovraženi meščanski stan. Nasprotno! Komunizem teži za tem, da vse in vsakogar proletarizira. Njegova ideja obljublja rešitev v izenačenju vseh ljudi v popolni socialni in gospodarski odvisnosti.

Vendar ne bo škodilo, ako se vprašamo: kaj pa so prav za prav vsi socialni pokreti, s komunizmom vred, najbolj obsojali in smatrali kot najbolj krivično oznako proletarijata? Odgovor ni težak: to sta njegova velika materialna in duhovna odvisnost. Iz teh dveh odvisnosti izhajajo nato vse ostale družabne krivice in posledice, ki jih proleter boleče občuti.

Socialno je proletarijat vojska poedincev, ki nimajo drugega premoženja kot svojo delovno sposobnost. To je edina dobrina, ki jo lahko prodajajo, da si z izkupičkom lahko nabavijo vse, kar jim je potrebno za življenje. Ker je običajno večja ponudba dela kot pa povpraševanje po delu, so delodajalci pogostoma v ugodnem položaju, da lahko vsilijo gladujočim trde in krivične delovne pogoje. Iz te materialne odvisnosti izhaja nato tudi duhovna odvisnost. Vsakdo, ki je za svojo skorjo kruha odvisen od določene osebe ali ustanove je v večji ali manjši meri tudi v njeni duhovni odvisnosti. Ako tega ne bo upošteval, bo namreč prej ali slej verjetno izgubil svoj zaslužek. Obe odvisnosti sta tem večji, čim večja je razlika med gospodarsko, socialno in politično močjo dela iskajočega posameznika ali skupine in dela nudečega delodajalca ali delodajalcev. Vse dokler nismo imeli močnih delavskih organizacij, sindikatov, in vse dokler država ni dejavno posegla v socialno življenje, smo zato lahko opazovali kako so močne, čeprav maloštevilne skupine kapitalistov uspešno vsiljevale delavstvu svojo voljo in kako se je pred njimi v veliki meri klanjala celo znanost in umetnost.

Komunizem je videl in kričé opozarjal na ti dve glavni senčni strani v življenju proletarijata. Toda ker je nastal kot pokret mržnje, ni v svojem besu pokazal nobene sposobnosti za odpravo teh dveh osnovnih socialnih pomanjkljivosti. V njem je prevladala zavist, težnja po rušenju vsega in vsakogar, ki se je po svojem položaju nahajal nad najnižjo stopnjo v nekomunistični družbi obstoječe socialne lestvice. Komunistično načelo je: izravnava navzdol! Odpraviti je treba vsako možnost privatnega gospodarskega udejstvovanja, meščanstvo in kmet morata z izgubo svoje gospodarske samostojnosti v komunistični revoluciji plačati glavno ceno.

To je pot, po kateri vrši komunizem svojo socialno izravnavo in odpravlja socialne krivice. Pri tem pa so njegovi navdušeni pristaši pozabili, da spravljajo s tem delavca in sploh vsakega posameznika v še večjo materialno in duhovno odvisnost, kot pa jo je poznal prvotni kapitalizem. Komunizem namreč ne ustvarja družbe, kjer bi bili ti dve odvisnosti omiljeni ali odpravljeni, temveč ustvarja družbo, kjer enostavno ni nikogar, ki bi bil iz teh odvisnosti vsaj deloma izvzet. (Edino izjemo tvori vrh vladajoče klike.)

V komunističnih državah je nastala na eni strani vojska vsega oropanih in nič posedujočih posameznikov, na drugi strani pa se je razbohotil edini delodajalec in obenem edina oblast, vsemogočna država. Razlika med gospodarsko, socialno in politično močjo poedinca in države je v teh primerih prevelika, da bi posamezniki ali prizadete poklicne skupine lahko uspešno uveljavljale svojo voljo in interese. Razlika med močjo državljanov in države, ne po ustavah, temveč v praksi, je celo tako velika, da nujno zapelje vladajoče skupine na pot diktature, ki ni več samo politična, temveč tudi gospodarska in socialna ter zaradi tega še težja in neznosnejša. Delavec, in to so v komunistični državi vsi državljani, nima več opraviti s privatnimi podjetniki, s katerimi se ob podpori neprizadete in nepristranske državne oblasti lahko uspešno pogaja. Zato so na drugi strani železnega zastora prepovedane vse stavke, obsojajo se zahteve za izboljšanje delovnih pogojev, življenjska raven poedincev stalno pada. Udarništvo in stahanovstvo morata iztisniti iz delovnega človeka zadnjo srago znoja! Država ni več zaščitnik delovnega človeka, temveč postaja hujša od kapitalista, ki je večinoma vsaj človek. Brez potrebne gospodarske neodvisnosti v teh državah ni in ne more biti duhovne svobode. Po vsej nujnosti so to države enostrankarskih sistemov, 99 odstotkov volilnih rezultatov in samo ploskajočih državljanov.

Poznavalcem zgodovine, političnih zakonov in človečanskih slabosti je bilo že vnaprej jasno, kakšne praktične oblike bo zavzelo uresničenje komunistične revolucije. Toda prizadetim in zaradi tega s srcem, ne pa z razumom odločujočim delovnim množicam postaja to jasno šele tedaj, ko dožive poizkus na svoji lastni koži. Neverni Tomaži niso, na žalost, samo svetopisemske osebe, temveč važno socialno dejstvo. Šele ko občutijo, spoznajo vso zlaganost obljub in teorij, ki skušajo rešiti vprašanja socialne pravice z izenačenjem v bedi in siromaštvu.

Smatramo, da je naš narod že prišel do tega spoznanja in je s tem postal zrel za težjo pot in manj enostaven, toda uspešnejši nauk socialnega napredka, ki si postavlja za svoj smoter dvig, ne pa znižanje socialne in življenjske ravni poedinca.

To presega že vse meje demokratske dostojnosti

Zapostavljanje tržaških Slovencev je zapostavljanje demokratskega reda na Svobodnem tržaškem ozemlju

Fašizem je svojo raznarodovalno potujčevalno politiko v pogledu Slovencev najbolje dokazal z uradno izvedenim poitalijančevanjem slovenskih priimkov in imen na našem ozemlju. Že izvršeno poitalijančenje vseh krajevnih imen naj bi z novim nasilnim ukrepom izbrisalo vsako sled slovenskega življa s te zemlje!

Razumljivo je, da smo z »nastopom demokratskih svoboščin« po končani vojni zahtevali preklic tega nedemokratskega in skrajno nazadnjaškega ukrepa, ki si ga je mogel izmisliti in izvajati le fašizem! Prisostvovati pa smo morali v svoji veliki demokratski vnemi za nas poraznemu pojavu, da je Zavezniška vojaška uprava ostala gluha na vse pozive resničnih tržaških demokratov slovenske in italijanske narodnosti: v Trstu so še vedno v veljavi vsi protislovenski fašistični zakoni, čeprav je že vso slično fašistično zakonodajo celo tako zvana uradna demokratska Italija z odločnim zakonodajnim ukrepom razveljavila in nadomestila.

V pogledu naših poitalijančenih priimkov so vsi prizadeti zahtevali, da se s primernim upravnim ukrepom vzpostavijo v prvotno obliko, ker so bili prepričani, da jim ne bo treba prosjačiti okoli demokratskih oblastev za popravo strašne fašistične krivice. Po dolgem moledovanju, ki je marsikoga osupnilo, ker si je demokratski red in pravico zares demokratsko predstavljal celo za časa najhujšega fašističnega strahovanja našega ljudstva, smo dosegli, da je ZVU izdala ukrep, ki naj bi zadostil grobo kršenim osnovnim človečanskim in demokratsko pojmovanim pravicam našega teptanega naroda. Toda ukrep ZVU je znova žalil dostojanstvo našega človeka, od katerega je zahteval, da v določenem, kratko odmerjenem roku zaprosi ista oblastva, ki so mu priimek spremenila, za popravo storjene krivice in brezpogojno predloži vse potrebne v poštev prihajajoče listine, ki jih pa skoro nihče ni imel, ker jih je med vojno iz kakršnega koli razloga izgubil ali pa ker mu teh celo samo oblastvo ni nikoli izdalo! Gre v glavnem za uradne dekrete o izvršeni spremembi priimkov. Nič niso zalegle naše prošnje, naj bi se potrebne listine uradno ponovno izdale v prepisu ali v originalu in uradno priključile prijavam prizadetih oseb.

Ko je rok za vlaganje prošenj potekel, se je ravno naša Slovenska demokratska zveza odločno potegovala pri zavezniških oblastvih za ponovno izdajo ukrepa o vzpostavljanju naših popačenih priimkov v prvotno obliko, toda topot brez kakršnega koli omejitvenega roka, če si že res demokratska zavezniška oblastva ne »upajo« z demokratskim ukrepom preklicati omenjeni fašistični zakon in z novim uradno zadostiti pravici in našemu grobo žaljenemu pravnemu čutu. ZVU je končno le uvidela, da bi ne smelo biti nobenih srednjih ali krivičnih mer pri izvajanju prave demokratske zaupne uprave na našem ozemlju; zato je izdala ukrep, ki ga je SDZ zahtevala: izšel je odlok v pogledu prošenj za vzpostavitev priimkov v prvotno obliko, toda brez nobenega omejitvenega roka.

Pred nekaj dnevi smo pa čitali, da je izšel ukrep ZVU, s katerim se preklicuje že izdani ukrep št. 53 z dne 19. marca t. l. Čudna oblika za izvajanje zaupne uprave in zakonodajne oblasti! A naše začudenje se je do neverjetnosti stopnjevalo, ko smo z neodoljivim razočaranjem ugotovili, da gre za preklic ukrepa, ki smo si ga priborili s tolikimi težavami... Razočaranje se je pa spremenilo v upravičeno ogorčenje nad raznimi uradnimi osebami (katere hote ali nehote škodujejo ugledu demokratskega reda, ki ga mi ne bomo nikoli nehali zagovarjati v naši neizprosni borbi proti komunističnemu in fašističnemu totalitarizmu, ki se pri nas tako lepo šopirita spričo nedemokratičnosti tukajšnjih oblastev), ko smo zvedeli o priliki ogorčenih protestov na raznih mestih, da za to poklicane osebe ničesar ne vedo o škandaloznem ukrepu, ki meče dokaj slabo luč na vso našo javno upravo, katera je bolj ali manj v neofašističnih, v zbledele in oguljene demokratske rokavice oblečenih rokah, ki se z življenjskimi koristmi tržaških Slovencev po cirkuško igrajo.

To je višek tržaške demokracije, ki bi si jo moral od blizu ogledati vsak zapadni demokrat, da bi mogel pravilno sklepati o razlogih za izkazano volivno moč tržaškega komunizma in tržaškega fašizma.

Prve svobodne volitve v Nemčiji - zmaga zdrave pameti

Po vsej zahodni Nemčiji so bile preteklo nedeljo volitve v prvo poslansko zbornico nove Zahodno - nemške zvezne republike. Vseh volivnih upravičencev je bilo okrog 30 milijonov. Volili so 450 poslancev. Šestdeset odstotkov poslancev so določili z neposrednim glasovanjem, ostalih 40 odstotkov poslancev pa so izbrali v sorazmerju s celotnim številom glasov, ki jih je dobila vsaka lista po vsej zahodni Nemčiji.

To so bile prve svobodne volitve po 16. letih, odkar je prišel na oblast Hitler. Potekale so v miru in redu. Uradni izidi so naslednji: Vseh volivnih upravičencev je bilo 31 milijonov, 179 tisoč 422. Glasovalo je 24 milijonov 490 tisoč 752 volivcev, to je 78,5 odstotka.

Krščansko demokratska stranka je na prvem mestu s sedmimi milijoni 357 tisoč glasovi in 139 poslanskimi mesti. Sledi ji Social - demokratska stranka s 6 milijoni 832 tisoč glasovi in 131-mi mandati. Tretja je Svobodna demokratska stranka — liberalci — s 2 milijona 788 tisoč glasovi, oziroma 52 poslanci. Komunisti so dobili le milijon 360 tisoč glasov in 25 sedežev. Bavarska separatistična stranka je dobila 986 tisoč glasov, oziroma 17 poslancev. Nemška stranka, ki je konservativna in skrajno desničarska, je odnesla 940 tisoč glasov in 17 mest. — Nemška konservativna stranka in nemška desničarska stranka, ki sta imeli skupno listo, sta prejeli 428 tisoč glasov, oziroma 5 mest. Zveza gospodarske obnove, ki jo vodi Loritz, je dobila 681 tisoč glasov ter 12 poslancev. Nemški centrum, ki je katoliški in zlasti važen v Porenju, si je priboril 727 tisoč glasov in 10 mandatov. Kandidati brez stranke so dobili 1 milijon 134 tisoč glasov in tri mesta. Volivna skupina južnega Slezwiga, ki se zavzema za priključitev te pokrajine k Danski, ima 75 tisoč glasov, oziroma 1 mandat. Nekatere manjše stranke niso dobile nobenega poslanskega mesta.

Izmed znanih nemških političnih voditeljev sta bila izvoljena dr. Schumacher, prvak Socialno - demokratske stranke ter dr. Adenauer, voditelj Krščansko - demokratske stranke. Nasprotno pa je utrpel strahovit poraz voditelj zahodno - nemških komunistov Max Reimann, ki je propadel v lastnem volivnem okrožju Dortmundu.

Evropska področja Berlina niso volila, ker Berlin uradno ni del nove Zahodno - nemške republike. Vendar pa je mestni svet zahodnih področij izbral na izredni seji 8 delegatov, ki bodo zastopali Berlin v novi poslanski zbornici Zahodnonemške zvezne republike. Ti delegati pa bodo imeli le posvetovalni glas.

Nedeljske volitve v Nemčiji pomenijo strahoten poraz za nemški in ves svetovni komunizem. Komunistična partija je kljub vsej sovjetski podpori dobila komaj pet in pol odstotka vseh oddanih glasov ter samo 5,5 odstotkov poslancev.

Goriški občinski preračun

Kljub prostemu pasu naše gospodarstvo propada

Zadnja seja goriškega občinskega sveta, ki se je vršila v sredo 10. t. m. zvečer na Gradu v dvorani deželnih stanov, je imela kot glavno točko dnevnega reda občinski preračun za l. 1949. Vprašanje preračuna je za državo, pokrajino, občino in za vsako javnopravno ustanovo najvažnejše vprašanje. Zato bi bila morala biti tudi za Gorico ta seja največjega pomena. To pa nikakor ni bila. V Gorici živimo namreč anahronistično. Ko smo že v avgustu, ko je preteklo že skoro 8 mesecev preračunskega leta, pride v občinskem svétu šele v razpravo preračun, na podlagi katerega naj bi se določili izdatki tekočega poslovanja, ki so pa v veliki meri že izdani.

Prej fašistični komisarji, potem po raznih okupatorjih imenovani župani so s par svetovalci in štabom občinskega uradništva vedrili in oblačili v občinski hiši. Posledice takega gospodarstva so razumljive: predloženi preračun izkazuje 380 milijonov primanjkljaja za leto 1949. Skoro enak primanjkljaj je bil v letu 1948.

Primanjkljaj 380 milijonov lir je tako visok, da ga Gorica z lastnimi sredstvi nikakor ne more kriti in bi zato morala napovedati konkurz. Vzroki tega deficita so mnogostranski. Eden glavnih leži brezdvomno v neurejenih gospodarskih razmerah vojnega in povojnega časa. Na občini se je v raznih prehranjevalnih in raznih drugih oddelkih zasidrala armada uslužbencev, ki je bila prava toča za občinsko blagajno. Število teh nameščencev se je sicer nekoliko znižalo, tudi z odslovitvijo nekaterih Slovencev, vendar je še vedno zelo visoko in tvori eno najbolj perečih vprašanj občinskega gospodarstva. V letošnjem preračunu tvori končna ureditev uradniške plačilne lestvice eno najtežjih bremen. Prosti pas je s svojim finančnim neuspehom tudi močno pretresel ravnovesje mestnega gospodarstva. Najbistvenejši vzrok slabih financ goriške občine je pa zmanjšanje občinskega obsega in prebivalstva ter odcepitev naravnega zaledja. Ta odcepitev sicer tudi za slovensko podeželje ni prikladna, toda za Gorico je naravnost pogubna. Iz tega bi se morali italijanski sodržavljani marsikaj naučiti.

Mnogokrat imamo priliko govoriti z goriškimi italijanskimi trgovci in drugimi pridobitnimi krogi. Ko tožijo čez obupno mrtvilo, v katerem zdaj tone Gorica, slišimo pogosto besede: »Da bi že enkrat odprli meje in bi deželani lahko zopet prihajali v mesto, potem bi se vse spremenilo in bi spet kupčevali!..« Ne bomo preiskavali v koliko so te želje upravičene in kako bi se z odprtjem meje gospodarski položaj goriškega mesta zboljšal, opozoriti hočemo samo na nekaj.

Zboljšanje gospodarskega položaja v Gorici je odvisno od mnogih činiteljev. Eden najvažnejših je pa brezdvomno mirno, pošteno in enakopravno sožitje Italijanov in Slovencev na tem ozemlju. Dokler ne bodo vzpostavljeni vsi pogoji za tako sožitje, ne bomo dosegli nobenega pametnega gospodarskega sodelovanja in blagostanja. Ne trdimo, da med odgovornimi italijanskimi krogi ni mnogo odličnih mož, ki položaj presojajo kot mi in se trudijo, da bi ustvarili zdrave politične odnose, toda na italijanski strani je na žalost še mnogo preveč nestrpnosti in šovinizma, zato ne more priti do plodne pomiritve. Neprilike in krivice, ki se delajo našim ljudem glede bivanja, zaposlitve, državljanstva, šolstva, naših vzgojnih ustanov itd. širijo nezadovoljstvo in rodijo odpor. Z nepotrebnim šikaniranjem in zasledovanjem ljudi, katerim nudi država po svoji ustavi varstvo, se vzbuja vročo kri. Na ta način se ustvarjajo politična trenja in se ne zboljšajo gospodarske težave. Porazno občinsko gospodarstvo se da zboljšati in ozdraviti samo, če se bo italijanska večina zavedla svoje dolžnosti in dala slovenski manjšini vse njene pravice. Smrtni strah pred Slovenci mora izginiti. Samo tedaj ima odprtje državnih mej svoj smisel.

Od srede do srede

11. AVGUSTA: *Predsednik Združenih držav, Truman, je podpisal zakon o združitvi vseh treh panog ameriških oboroženih sil pod enotno vodstvo. — Kitajski komunistični vojski prizadeva velike preglavice močno odporniško gibanje za bojnimi črtami, katero baje podpirajo Amerikanci. — Po dveh mesecih je bila iz zastopnikov krščansko socialne in liberalne stranke sestavljena nova belgijska vlada, ki ji predseduje Eyskens. — Načelnik vrhovnega poveljstva ameriške vojske, general Bradley, poroča zbornici in senatu o nedavnem obisku v Evropi. — Truman je povabil perzijskega šaha na uradni obisk v Združene države. — Glavni tajnik Združenih narodov, Lie, se znova zavzema za samostojnost vseh bivših italijanskih kolonij. — Italijanski zunanji minister Sforza je imel dolg razgovor s svojim poslanikom v Beogradu, Martinom.*

12. AVGUSTA: *Važen sestanek zastopnikov 19. držav, članic Marshallovega načrta, v Parizu. — Zastopnik ameriške uprave ostro obsoja protizavezniško volivno gonjo nemških strank. — Bivši uslužbenec Mednarodnega sklada za pomoč otrokom - ki je podporna organizacija Združenih narodov - obtožuje njeno vodstvo kominformizma ter pristranosti v korist kominformističnih držav. — Ameriški vrhovni poveljnik na Japonskem, general Mac Arthur, je odklonil zborničino vabilo, da bi prišel v Washington poročat o položaju na Kitajskem. — Predsednik Truman je generala Bradleya imenoval za načelnika vrhovnega poveljstva vseh ameriških oboroženih sil. — Ameriški civilni visoki komisar za Nemčijo, Mc Cloy, izjavlja, da bodo zdaj tudi zahodna področja Berlina vključili v Marshallov načrt. — Atenski radio poroča, da naj bi bila v severni Albaniji izbruhnila protikominformistična vstaja, ki jo vodijo Titovi agenti. — V Pragi so uradno izobčili iz Cerkve duhovnika Mara, ki podpira komunistično češko vlado v njeni protiverski politiki.*

13. AVGUSTA: *Za novega poveljnika ameriških oboroženih sil v Evropi so imenovali generala Handya. — Kitajski nacionalistični minister Vu Teh Cen je dopotoval v Tokio na posvetovanja z ameriškim vrhovnim poveljnikom Mac Arthurjem. — Kitajske komunistične oblasti so zaradi nacionalistične pomorske zapore sklenile prisilno preseliti iz Sanghaja 2 milijona ljudi. — Češka kominformistična vlada je izgnala tri člane Titovega trgovinskega zastopstva v Pragi. — Poljsko komunistično vojaško sodišče je obsodilo na smrt jezuita Gurgaša, češ da je organiziral odporniško gibanje v južni Poljski. — V Vatikanu izjavljajo, da katoliški duhovniki ter škofje odslej ne bodo smeli krščevati in birmati otrok, katerih botri bi bili komunisti. — Dosedanji argentinski zunanji minister Bramuglia je odstopil.*

14. AVGUSTA: *V bolgarski kominformistični vladi so morali spet odstaviti nekaj ministrov in njihovih namestnikov. — Uradno glasilo Kominforma, »Za trajen mir - za ljudsko demokracijo«, bo odslej izhajalo vsak teden. — General Franco izjavlja, da je Španija pripravljena gospodarsko in obrambno sodelovati na atlantskem in sredozemskem področju z vsemi državami, ki priznavajo njene pravice.*

15. AVGUSTA: *Ameriški civilni visoki komisar za Nemčijo, Mc Cloy, se je vrnil iz Združenih držav v Frankfurt. — Bivšega slovaškega notranjega ministra Ferjenčika so ameriške oblasti ob prihodu v New York pridržale v zaporu, ker je osumljen kolaboracionizma s sedanjim češkim komunističnim poglavarjem Gottwaldom. — Druga obletnica indijske neodvisnosti. — Kitajske komunistične oblasti so odkrile obsežno nacionalistično obveščevalno in odporniško mrežo v Mandžuriji. — Predsednik filipinske republike Quirino je po obisku v Washingtonu povedal, da bodo Združene države dajale Filipinom gospodarsko pomoč, da se bodo Filipinci lahko ubranili komunizma.*

Od srede do srede

16. AVGUSTA: *Nova sirijska, Angležem prijazna vlada, je prevzela posle. — Upravitelj obnovitvenega načrta, Hoffman, poudarja velike uspehe, ki jih je ta ustanova dosegla v zahodni Evropi. — Zunanjepolitični odbor ameriškega senata je v celoti odobril Trumanov načrt za vojaško pomoč članicam Atlantske zveze. — Sovjeti so odpoklicali svojega poslanika v Beogradu, Anatola Lavrentijeva. — Na Madžarskem se nadaljujejo aretacije v zvezi s protikominformistično zaroto bivšega zunanjega ministra Rajka. — Radio grških komunističnih uporni kov poroča, da so Titovi vojaki te dni streljali na grške komuniste, ki so se hoteli rešiti čez jugoslovansko mejo. — Britansko zunanje ministrstvo izjavlja, da so neutemeljena poročila, da bi zaradi ugodnega izida nemških volitev mislili ustaviti nadaljnje razdiranje nemških industrijskih naprav. — Čehi so Jugoslaviji prepovedali udeležbo na mednarodni filmski razstavi v Marijanskih Laznih. — Tiskovni ataše Titovega poslaništva v Stockholmu, Ivanovič, je odstopil, ker se ni maral vrniti v domovino.*

17. AVGUSTA: *V Benetkah sta se sešla upravitelj Marshallovega načrta Hoffman in predsednik italijanske vlade De Gasperi. — V Grčijo je prispelo 48 ameriških bombnikov - strmoglavcev, katerih se komunistični uporniki najbolj boje. — Ameriška zbornica je odobrila še enajst in pol milijona dolarjev za nov oddajnik »Glasa Amerike«, ki bo kos vsem sovjetskim motnjam v Evropi. — Beograjski radio objavlja izjavo 1500 jugoslovanskih kominformistov, ki se zahvaljujejo Titu, da jih je dal obsoditi na prisilno delo in jim tako pomagal, da so uvideli svoj greh.*

Zahteve po novi begunski organizaciji

Gospodarski in socialni svet Združenih narodov preučuje zdaj letno poročilo Mednarodne begunske organizacije — IRO. Da bi begunci v bodoče ne ostali brez varstva, je Svet IRO-a predlagal, naj bi ustanovili posebno organizacijo, ki bi nudila beguncem potrebno pomoč tudi potem, ko bo IRO prenehal z delovanjem. Predlog navaja glede tega štiri zahteve, in sicer:

1. Mednarodna zaščita beguncev se mora nadaljevati.

2. Skrb za to zaščito naj prevzame posebna nova ustanova Združenih narodov.

3. Svet IRO-a misli, naj bi tega dela ne nadaljevala sedanja Mednarodna begunska organizacija.

4. Gospodarski in socialni svet naj ustanovi poseben mednarodni sklad za pomoč beguncem, katerega naj bi upravljala nova organizacija za begunsko skrbstvo.

Spomenica novega glavnega ravnatelja IRO-a pravi, da je to neobhodno potrebno, ker beguncev ni mogoče pustiti brez pravnega in političnega varstva. Njihove najmanjše potrebe so: zaščita proti prisilni vrnitvi v domovino; najti državo, ki jim bo dala zavetje in dom; pravica do dela in potovanja ter pomoč, da se bodo lahko vživeli v nove razmere.

Boj kominformu na Reki

OZNA preiskuje po vseh hišah, ali se morda kje ne skrivajo kaki kominformisti, zlasti oni italijanske narodnosti. Delegacija meščanov je šla do ministra Regenta s prošnjo, da bi omilil tako postopanje. Regent jim je odgovoril, da ne more pomagati.

Konference posebnega odbora za preučitev industrijskih načrtov v Trstu

Dne 12. avgusta so zaključili konference »Združenega nadzornega odbora za preučitev predloženih načrtov za obnovo, modernizacijo in razširitev industrije«; konference so se vršile v Trstu pod pokroviteljstvom ZVU.

Odbor je preučil številne industrijske načrte za Trst, ki so jih že preje predložili ZVU. V odboru so bili predstavniki italijanske delegacije OECE, italijanskega zunanjega ministrstva, italijanskega finančnega ministrstva, misije ECA za Italijo, misije ECA za Trst in ZVU. Ukrenili so potrebno, da si je odbor lahko ogledal razna podjetja v zvezi s predloženimi načrti.

Posebno pozornost so posvetili načrtom za modernizacijo, glede katerih bo potrebna finančna pomoč.

Med temi razgovori gospodarskega in finančnega značaja so pregledali program OECE za Trst in splošni investicijski program za dobo 1948-50. Združeni nadzorni odbor se zanima predvsem za ponovni pregled dalekosežnih industrijskih načrtov. Krajevnim potrebam za načrte za srednjo in malo industrijo je že pomagano s proračunom ZVU za tekoče proračunsko polletje.

S to vzporeditvijo dejavnosti na gospodarstvu Trsta bistveno udeleženih ustanov bodo preprečili dvojnost načrtov v Italiji in Trstu in napravili izvedbo ERP in investicijskih programov ZVU za bolj uspešne.

Združeni nadzorni odbor so ustanovili kot svet, pri katerem sodelujejo vse zainteresirane ustanove, ker financirajo te programe ECA in italijanska vlada.

Razgovorov so se udeležili g. Robert E. Galloway, načelnik misije ECA v Trstu; g. N. Clad, od misije ECA v Trstu; g. Ivan B. White, finančni in gospodarski ravnatelj; podpolkovnik John L. Keefe, podpolkovnik J. J. Madigan in g. B. M. Smith od ZVU; dalje gg. Ferdinand Mancusio od italijanske delegacije OECE; Mario Farale od italijanskega zunanjega imnistrstva; Tomlinson, Costanzo in Chiarini od misije ECA za Italijo ter g. Neybold Wamsley od gospodarskega odseka ameriškega veleposlaništva v Rimu.

„New York Times" o italijansko-jugoslovanski trgovinski pogodbi

»New York Times« prinaša članek z naslovom «Stisk roke preko Jadrana«, v katerem piše:

Na prvi pogled izgleda sklenitev trgovske pogodbe med Italijo in Jugoslavijo le zmaga trgovskih potreb nad političnimi spori. Dejansko v Evropi ni dveh drugih narodov, ki bi imela tako nujno potrebo za poglobitev medsebojnih trgovskih odnosov kot sta ta dva jadranska mejaša...

Pogodba pomeni stvarno odprto luknjo v umetni pregradi, ki zdaj usmerja tradicionalne smeri evropske trgovine v drugi pravec. V kolikor prispeva ta pogodba k obnovi tradicionalne medevropske trgovine ,ustreza ciljem ERP in lajša breme, ki teži na Združenih državah...

Toda ta luknja gospodarskega značaja je manj važna kot luknja političnega značaja, ki prihaja v pogodbi do izraza. Dejansko je jasno, da ne gre za čisto trgovsko pogodbo: čeprav je veljavnost pogodbe modro omejena na eno leto, je jugoslovanski diplomat označil pogodbo za obvezo k »politiki dobrega sosedstva« in jo smatrajo povsod za važen znak preokrenitve proti Zahodu, katero je najmočnejši komunistični državi vsilil kominform.

Ta pogodba bo morda ugladila pot za bodočo rešitev tržaškega vprašanja, ki do zdaj ni povzročilo nasilnih sporov le zaradi prisotnosti ameriških in britanskih čet na spornem ozemlju.

«S političnega vidika je bilo za maršala Tita nedvomno mnogo laže prejeti posojilo od Združenih držav, ali trgovati s Francijo in Veliko Britanijo kot skleniti ta dogovor z Italijo, tarčo najostrejših beograjskih napadov vse dotlej, dokler niso naperili beograjskih baterij proti Kremlju. Isto lahko rečemo o Italiji: nedavna vojna in spor za Trst in Istro je dovedlo do strastnih nacionalističnih čustev v obeh državah... Toda kljub jugoslovanskemu sklepu, da se v coni B Svobodnega področja uvede dinar kot zakoniti denar in kljub nedavnemu Titovemu govoru v Pulju ni prišlo do propada razgovorov... Italijansko zadržanje ne povzroča prevelikega začudenja. Približanje k Jugoslaviji je bila ena temeljnih točk politike grofa Sforze, ko je bil zunanji minister po prvi svetovni vojni. Nenadno spravno stališče beograjske vlade do Italije pa odkriva globino in nesporno stvarnost preloma s Kremljem. Tito je gotovo proti svoji volji potisnjen v gospodarsko območje Zahoda, če že ne v politično. «

Nove obtožbe proti ZSSR

Jugoslavija je z novim protestom odgovorila na sovjetsko spomenico, s katero je sovjetska vlada zavrnila njeno pritožbo, da so Sovjeti pri pogajanjih za avstrijsko mirovno pogodbo pustili Jugoslavijo na cedilu zaradi Koroške, reparacij in ozemeljskih zahtev. Sovjetska zveza je Jugoslavijo tedaj obdolžila, da se je za njenim hrbtom pogajala z Veliko Britanijo glede Koroške.

V novem protestu pa Tito obtožuje Sovjete, da so se z zahodnimi velesilami sporazumeli o tem, kako bodo mirovno pogodbo z Avstrijo spremenili v diktat, podoben mirovni pogodbi po prvi svetovni vojni.

Jugoslavija dalje očita Svojetski zvezi, da je pri pogajanjih glede Avstrije gledala samo na svoje sebične koristi. Povsem se je izneverila obrambi pravičnih zahtev majhnega zatiranega naroda, katerega pripadniki so koroški Slovenci. Prav tako je izdala pravice Jugoslavije, socialistične države, ki je bila žrtev hitlerjevskega napada ter zvesta zaveznica Sovjetske zveze med vojno. Sovjetski predlogi glede mirovne pogodbe z Avstrijo so natanko tisti, kakor so jih zahodne države tri leta poskušale vsiliti Jugoslaviji. Namesto da bi Sovjetska zveza skušala priboriti koroškim Slovencem resnične narodne pravice, se zavzema za nekakšno manjšinsko varstvo, kakor ga že določa imperialistična Senžermenska mirovna pogodba. Sovjetska zveza je s tem poteptala načelo o pravici narodov do samoodločbe in načelo o enakopravnosti vseh držav v mednarodnih odnošajih.

Zavezniška posojila tržaškemu gospodarstvu

V težnji, da postavi gospodarstvo anglo-ameriškega področja STO-ja na zdravo in trajno podlago, da poveča zaposlitev in da omogoči dotok dobre tuje valute, izvaja finančno ravnateljstvo ZVU dolgoročen načrt o podelitvi posojil za obnovo krajevne industrije. ZVU pri tem tesno sodeluje z Evropskim obnovitvenim načrtom za dosego skupnega cilja.

ZVU je pred kratkim odobrila tri velika posojila za okoli 585 milijonov lir. Služila bodo za zidavo tovarne ribjih konzerv na žaveljskem industrijskem področju, za ureditev stalnega prostora za tržaški velesejem, ki bo trajna gospodarska razstava našega področja in za predelavo 10 tisoč tonske ladje za prevoz izseljencev.

Tovarno konzerv bosta postavili podjetji Ampellea Conservifici in SATIM s posojilom v znesku 360 milijonov lir. To je zanimiv načrt, ker gre za zidavo tovarne na novem industrijskem področju v Zavljah.

Drugo posojilo je namenjeno ureditvi stalnih prostorov za tržaški velesejem. Stroški bodo znašali približno 120 milijonov lir, od katerih daje ZVU za zdaj 40 milijonov lir za nakup zemljišča in za začetek del. Sejmišče bo na mestu, kjer je zdaj jahalna šola civilne policije v Trstu. Ko bo sejmišče dodelano, bo postalo stalna razstava življenja in industrije v Trstu in okolici. Končano bi moralo biti do prihodnje pomladi.

Za predelavo ladje »Remo« bo ZVU dala okrog 20 milijonov lir ter bo s tem poravnala tretjino stroškov. Dela bodo opravili v Trstu, ko se bo ladja verjetno prihodnji mesec vrnila iz Avstralije. Ladjo »Remo« je avstralska vlada med drugo svetovno vojno pridržala, zdaj pa jo vrača lastnikom, to je družbi Tržaški Lloyd. Predelali jo bodo v potniško ladjo, na kateri bo prostora za 700 ljudi.

Obramba atlantske zveze

Pri prihodu v Washington je načelnik vrhovnega poveljstva ameriške vojske, general Bradley, povedal naslednje:

»Razgovori, ki smo jih imeli v Evropi, predstavljajo izhodišče za dosego enotnosti v organizaciji skupne varnosti v okviru Atlantske obrambne pogodbe. Pri potovanju v Evropo smo imeli pred očmi dva cilja: pregled ameriških vojaških sil v Nemčiji in Avstriji ter preučitev obrambnih ukrepov z vojaškimi osebnostmi tistih držav, ki so pristopile k Atlantski pogodbi. Razgovarjali smo se o vseh možnih oblikah obrambe, ne da bi skušali najti kakršno koli končno odločitev. Upamo, da smo s tem precej pomagali k rešitvi obrambnih vprašanj, ki jih bodo sprejele vlade držav - podpisnic, ko bodo na prihodnjih konferencah razpravljale o dejanskem izvajanju načel Atlantske pogodbe.«

Pismo starega Edinjaša

V »Demokraciji« od 13. avgusta t. l. smo prinesli pismo našega kraškega kmeta na našega uradnika, ki zahteva pojasnilo o odnošajih Slovenske demokratske zveze do nove Slovenske krščanske socialne zveze, ki je stopila pred slovensko javnost kot nova stranka z objavo v »Katoliškem glasu« od 3. t. m.. Že večkrat so zahtevali naši somišljeniki, zlasti oni s podeželja, da zavzamemo nasproti ljudem, ki so postavili na noge to novo stranko, svoje stališče, da bo naš narod vedel, kako se mora ravnati v pogledu novih ljudi, ki se ponujajo našemu ljudstvu. Doslej smo molčali, ker ni imela Slovenska krščanska socialna zveza na naše demokratsko gibanje vidnega vpliva. Storili smo to, da ne damo našim narodnim sovražnikom povoda za prezgodnje škodoželjno veselje nad pričakovanim naročenim razdorom v naših narodnih demokratskih vrstah, dobro vedoč, da do razdora naših vrst ne bo prišlo. Vemo, da do razdora ne bo prišlo, ker je naše slovensko ljudstvo na samostojnem tržaškem ozemlju zadosti pametno, bistro in razsodno, da bi nasedalo ljudem, ki hočejo voditi med nami neko »moderno krščansko socialno politiko«, kakor to ravno žele naši zakleti narodni sovražniki.

Mi smo vedno bili, smo in bomo na samostojnem tržaškem ozemlju proti »kranjskemu klerikalizmu in liberalizmu«, pod katerim koli zapeljivim imenom naj bi že nastopal. Mi stojimo pa trdno in neomajno na narodnih krščanskih in demokratskih načelih, ki so tako jasno izražena v programu Slovenske demokratske zveze.

Da bo pa naš narod vedel in spoznal odnošaj Slovenske demokratske zveze za STO nasproti ljudem, ki si domišljujejo, da bodo razbili naše slovensko demokratsko antikomunistično gibanje, bomo objavili v nekaj člankih naše gledanje na poskus cepitve naših demokratskih sil na samostojnem tržaškem ozemlju.

Danes pa priobčujemo še eno pismo, ki smo ga prejeli iz krogov naših čitateljev.

UREDNISTVO

Velecugledni gospod urednik!

Ko posmatram v zadnjem času naše skromno politično življenje, ki smo ga zopet dvignili iz ruševin, mi padajo v oči stvari, ki mi na noben način niso pri srcu

Mislim, da veste, kaj hočem reči, ugledni gospod urednik. Kot vedno dober Slovenec, ki je včasih v letih Edinosti vedno zastavil svoje moči, kjer je bilo treba, zdaj pa se je zaradi starosti že umaknil v ozadje, ne morem iti mimo stvari, ki se kažejo v današnjici. Mislim namreč na to, da so se odnekod vzeli ljudje, ki nam hočejo kaliti našo tržaško edinost in za sebe kovati strankarski kapital, tako kot so ga kovali na našo nesrečo komunisti, od katerih se zdaj nazivajo eni titovci, drugi pa kominformisti. Mi Primorci tega prav nič ne potrebujem in naj se zave vsak, ki misli po kranjsko strankarskih merilih, da mora misliti po primorsko, če pride na Primorsko. Mi Primorci smo se upirali in dali tudi kri za našo enotnost ravno radi tega, ker smo poznali samo eno stranko. In tej stranki se je rekalo »Primorski Slovenci«. In ker smo bili edini, enotni in nismo poznali ne kranjskih liberalcev, še manj pa klerikalcev, smo tudi zmagali in ostali. Če pa bi bili razdeljeni na ne vem kakšne stranke, pa ne bi danes več obstojali kot Slovenci. Mislim, spoštovani gospod urednik, da lahko rečem v imenu vseh Primorcev, da smo mi radi tega ponosni. Ponosni vsi, na čelu pa z našo duhovščino, ki je vedno razumela, da mora ostati narod enoten, če hoče prenesti vse tisto, kar smo morali mi takrat in kar se nam zopet obeta v nič manjši meri. Se to. Tisti duhovniki, ki so danes že sami veterani, so bili čisto nekaj drugega. Ne vem, kaj se je zgodilo, ampak naši narodni duhovniki ne bi nikdar ob volitvah pozivali vernike, naj ne glasujejo za slovensko listo, kot se je zgodilo to leto junija, ko so delali še na dan volitev nekateri župniki demokristjansko propagando. Pomislite: slovenski župniki za italijansko stranko!...

Zdaj berem, da so začeli menda ravno ti župniki ustanavljati tudi svojo stranko. Primorski Slovenci smo enkrat že imeli nekaj takega, pa je doživelo zelo reven konec. To je bilo takrat, ko je v devetdesetih letih stoloval v Ljubljani škof Missia, ki ni bil slovenski narodnjak, ampak zelo blizu dunajskega dvora. Takrat je on sprožil zamisel, da bi bilo dobro, če bi tudi Primorci imeli klerikalno stranko, kakor na Kranjskem. Verjetno je šlo to dobro v račun dunajskemu dvoru, da bi se Slovenci tako razdvajali. Toda Slovenci so ostali Slovenci in se niso dali zapeljati. Tako je klerikalna stranka usahnila še prej, predno je pognala korenine. Mi Primorci smo veren narod tudi brez klerikalne stranke in hodimo v cerkev zaradi Boga, ne pa zaradi stranke!

Tudi socialisti so pri nas na Primorskem ustanovili v starih časih svojo stranko. Toda tudi ta stranka ni držala, čeprav je imela več korenin med našimi delavci kot klerikalna. Naši socialisti so bili namreč najprej dobri Slovenci, ki so vedeli, da je treba skupaj držati, šele potem so bili socialisti in so zagovarjali posebne interese delavskega razreda. Ti socialisti po Skednju, Sv. Jakobu in drugod niso hodili z rdečo zastavo, ampak z našo lepo slovensko trobojnico. Kmalu pa je tudi ta stranka izginila in se razlezla, ker so tudi socialisti videli, da je treba najprej držati skupaj kot Slovenci, potem pa bo vse ostalo navrženo.

Potem so prišli čez dolgo let komunisti. To stvar pa itak že poznaste in mi ni treba praviti. Tudi oni so hoteli stranko, pa so jim Primorci, ko so spregledali, obrnili hrbet. Primorec je dobra duša in zaupljiv. Ni pa neumen, kakor bi mislil kdo. O, prav dobro ve, kaj je prav in kaj ni prav. Dvoje pa ve prav natančno: da je treba držati skupaj in biti le Slovenec, ne pa komunist in klerikalec. Primorec je za enotno politično gibanje svojega naroda. Takšno gibanje zdaj imamo in je bilo prvo, ki je razkrinkalo komuniste in se jim postavilo po robu. To je naša Slovenska demokratska zveza. Mi ne potrebujemo nobene zveze, ki jo ustanavljajo nekateri po raznih višjih navodilih. In drugo, kar ve Primorec prav natančno, je to, da je treba biti dober kristjan. To pa je Primorec vedno bil. On je hodil v cerkev, ko še ni bilo Missijeve stranke in tudi preden je nova socialno-krščanska zveza pri letošnjih volitvah rekla, da so samo njeni člani dobri kristjani in mogoče celo dobri Slovenci. Takšna modrost pri nas ne drži!

Še veliko drugega je, kar bi Vam hotel povedati iz svojega srca, ugledni gospod urednik, pa se mi zdi, da sem Vam napisal že preveč. Nemara pa se bom še oglasil, ker imam še marsikaj na srcu, kar je treba povedati o tem novem strankarskem pojavu, ki se je rodil pri nas, ki pa je za nas Primorce nezaželjen in škodljiv, posebno v današnji težki borbi našega naroda proti obojnemu komunizmu in v borbi za naš narodni obstoj. Zaenkrat pa mi oprostite in sprejmite izraze mojega spoštovanja.

Podpišem se »Star Edinjaš«

Jugoslavija je popustila v svojih sovražnostih do zahoda

Ameriški list »Christian Science Monitor« je pred kratkim objavil članek svojega posebnega dopisnika v Beogradu, ki pravi:

»Titov režim v Jugoslaviji ima sedaj dva zunanja sovražnika: kominform in zahodni imperializem.

Jugoslovanski tisk se še vedno trudi, da bi nepristransko izlival svoj srd na oba omenjena nasprotnika. Zanimiva je ugotovitev, da se noben napad na kominform ne pričenja brez vključnih fraz komunističnega jezika, ki so naslovljene na zahodne imperialiste. Vzrok za to je čisto jasen. Jugoslavija je končno pretrgala vse stike s kominformom, z Moskvo in moskovsko trgovino, kljub temu pa trdi, da je še vedno komunistična država, še več, da je edina prava komunistična država. Po vseh komunističnih dogmah pa so tako imenovani »zahodni imperialisti« tradicionalni sovražniki. In zaradi tega se zdi, da mislijo Titovi pisuni in pisači, da je njihova prva in največja dolžnost, da s peresom in črnilom dokažejo svojim bralcem, kako sta jim sovražna po eni strani kominform in po drugi, kot oni pravijo, »imperialistični Zahod«.

Če pa čitate današnji jugoslovanski tisk, morate nehote ugotoviti, da so napadi proti Vzhodu mnogo bolj vroči in ostri kot pa proti Zahodu. Kadar se jugoslovanski tisk razburja nad Zahodom, so vse njegove besede nekako avtomatično napisane in se vidi, da so vsi ti napadi napisani bolj iz navade kot pa iz prepričanja.

Ne posnemamo pa tega prepričanja le po pisanju jugoslovanskih listov. Zahodni opazovalci so na splošno prepričani, da danes Zahod ni več predmet pravih zlonamernih napadov. To svoje prepričanje opirajo na naslednja dejstva:

1) Danes postopajo z zahodnimi obiskovalci v Jugoslaviji prav nasprotno kot pred enim letom. Ko sem pred dvemi leti obiskal Beograd, sem bil povsod sprejet docela sovražno. Odšel sem na ministrstvo za obveščanje ter zaprosil za razgovore z različnimi osebnostmi, toda moje prošnje so ostale vse brez uspeha. Sicer so me povsod sprejeli, toda zelo hladno. Tako danes sprejemajo zahodne obiskovalce na Madžarskem, vsaj kakor povedo tisti, ki jim je bilo dovoljeno stopiti v to državo. Meni tega niso dovolili.

To pot mi je Beograd pokazal drugačen obraz. Pri uradnem obisku so me zelo vljudno in spoštljivo sprejeli. Dovolili so mi razgovore. Razgovarjal sem se celo z namestnikom zunanjega ministra, Baeblerjem.

Stalni zastopniki ameriškega tiska v Beogradu lahko sedaj obiskujejo vladne predstavnike, dočim tega prej niso mogli storiti. S tem sicer še ni rečeno, da jih sprejemajo z banketi, vsekakor pa danes storijo lahko mnogo več kot v časih, ko so lahko samo čitali krajevno časopisje.

2) Velika je razlika med razgovori s predstavniki jugoslovanske vlade in med sprejemi pri tujih zastopnikih drugih vzhodnoevropskih držav. Sicer so lahko tudi razgovori s temi zadnjimi zelo zanimivi, a nikakor jih ne morete pripraviti do tega, da bi bil njihov razgovor duhovit in pester. Vsak obisk pri vzhodnoevropskih predstavnikih si morate predstavljati kot debato, pri kateri obe stranki skušata izvleči ena iz druge čim več podatkov. Pri teh razgovorih ugotovite, da predstavniki kominformističnih držav sploh ne dopuščajo dvoma o nobenem vprašanju. Zanje je vse jasno in edino pravilno, kar prihaja iz Moskve in od njihovega učitelja in voditelja Stalina. Govorijo tako prepričljivo, kot bi bila vsa resnica na njihovi strani.

V Jugoslaviji je sedaj drugače. Večkrat sem imel priliko, da sem se razgovarjal z glasniki in zastopniki jugoslovanske vlade. Kar so mi povedali, sem opazil, da je deloma plod strankarskih navodil, vendar pa niso tako trdovratno vztrajali pri svojih izjavah kot na primer diplomatski zastopniki drugih sovjetskih podložniških držav. Med razgovori so Jugoslovani pokazali spoštljivo zanimanje za to, kar sem povedal. Vpraševali so me in pozorno poslušali moje odgovore. Menim, da se mi sicer ni posrečilo nikogar prepričati. A zdi se mi, da so sprejeli moje stališče kot dejstvo, ki ga je vredno upoštevati. S tem hočem povedati, da sem dobil vtis, da se je v jugoslovanskih predstavnikih vzbudil ponovno nek duh zanimanja in raziskavanja. To je tisti duh, ki priznava, da lahko vsako vprašanje premotrimo z dveh različnih stališč in ki je pripravljen slišati tudi drugo plat zvona. To, kar sem sam doživel v Beogradu, sem potem primerjal z ugotovitvami drugih diplomatov in zahodnih dopisnikov, ki delujejo v Beogradu. In vsi so mi potrdili moje mnenje, ker so sami prišli do enakih ugotovitev.

3) Kot sem že rekel, je sedaj postopanje z zahodnimi predstavniki čisto brez vseh sovražnosti. Pred dvema letoma sem čutil pravo mržnjo, kadar sem šel mimo straže ob vhodu na veleposlaništvo. Danes pa tega ni več. Straža še vedno stoji tam, a njen pogled mi ne daje več zaskrbljenosti, dasi morda misli o meni, da sem zločinec.

Straža vljudno pozdravi, kadar zavozi avto na veleposlaništvo ali kadar odpelje. Sedaj ni več opaziti trdih neizprosnih obrazov. Prometna straža je zelo pozorna do avtomobilov, ki imajo ameriške znake, tako kot z drugimi, če ne celo še bolj.

V zadnjem času je bilo opaziti še neko drugo zanimivost. V Beogradu je mladina v vrstah čakala pred kinom, kjer so vrteli nov ameriški film »Tarzan«. Nedvomno ljubi ta mladina svojega Tarzana. Malo pred pričetkom predstave je bila množica tolikšna, da je bilo skoraj nemogoče peljati mimo z avtomobilom. Prav tako številno občinstvo se je zbralo tudi k prvi predstavi angleškega filma »Hamleta«. Bilo je sicer starejše, a nič manj navdušeno.

4) Po prelomu s kominformom ni bilo v Jugoslaviji več takih javnih procesov proti tako imenovanim sovražnikom države, pri katerih bi namerno napadali Veliko Britanijo, Francijo in Ameriko. Pri različnih sodnih razpravah, kjer so bili obtoženci člani desničarske opozicije ali ustaši, niso javnosti namenoma hujskali proti Zahodu, temveč so v večini primerov napadali vzhodne države in kominform.

5) Prav tako ne zaničujejo več Jugoslovanov, ki so v službi na zahodnih veleposlaništvih. Nekatere izmed njih so sicer res aretirali tudi še po prelomu med Titom in kominformom, toda ne iz razloga, ker so v službi zahodnih veleposlaništev, temveč zato, ker so bili osumljeni, da imajo zveze s kominformom.«

Vprašanje narodnostnega sožitja v Trstu

Je to mar bilo zavojevanje? Gotovo ne, kajti večina prebivalstva se ni izpremenila. To, kar je prenehalo, je bilo le majhno število italijanskih privilegirancev, ki so vladali nad slovensko kmetsko množico. In ni bila vlada tista, ki je hotela to spremembo. Do tega razvoja je prišlo samo po sebi čim so bile široke plasti prebivalstva pripuščene k uživanju političnih pravic.

Tako sta Češka in Slovenija prisostvovali živahnim volivnim borbam med podeželskimi in mestnimi prebivalci. Politična premoč Slovanov torej ni bila nasilstvo, temveč le naravna posledica dejstva, da je bilo v Avstriji razmerje med Slovani in Nemci dva proti enemu.

Z uvedbo splošne volivne pravice je potem takem bila ogrožena premoč nemške parlamentarne skupine. Da bi lahko ovirali ustanovitev slovanske parlamentarne večine, so tedaj ustanovili majhne zbornice v korist Nemcev in Italijanov in zbornice, v katerih je bil velik del slovanskih volivcev. Na ta način so dosegli približno sorazmerje med slovanskimi in neslovanskimi poslanci v dunajskemu parlamentu.

V resnici so se z avstr. volivnim zakonom iz leta 1897, ki je uvedel splošno in tajno volivno pravico, najbolj okoristili Italijani, ki so dobili za vsakih 30.000 glasov enega poslanca, medtem ko so ga Nemci dobili za vsakih 48.000 in Slovani komaj 68.000. Na tak način so bili dejansko »favorizirani« Slovani pod vlado Franca Jožefa.

„Izdelovanje" statistik

Razdelitev parlamentarnih mandatov za Julijsko krajino je bila izvedena na podlagi statistik, te pa so bile zlasti v Trstu »izdelane« popolnoma v korist Italijanov. Prva je bila določitev narodnosti poverjena hišnim upraviteljem. Pozneje se je to izvajalo na podlagi »občevalnega jezika« - lingua d'uso. Toda o tem, ako je smatrati za Italijane prebivalce slovanskega izvora in prepričanja, čeprav je postal njih običajni jezik več ali manj italijanščina, je odločala posebna kontrolna komisija, ki jo je imenoval magistrat.

Ta način pa ni mogel vzdržati pred preizkušnjo, pred katero ga je postavilo tajno glasovanje. Leta 1910 je imel Trst približno 240.000 prebivalcev. Od teh je bilo 120.000 avstrijskih državljanov it. jezika, 60.000 Slovanov, 12.000 Nemcev in 40.000 tujih državljanov, ki so bili večinoma Italijani. Razmerje glasov med Italijani in Slovani bi torej moralo biti 2 : 1. V resnici pa je bilo leta 1911 13.487 slovanskih glasov proti15.752 italijanskim. To nepričakovano odkritje je potem zaskrbelo poslanca Pitacca.

Slovanski vdori

To dejstvo lahko tolmačimo, seveda samo do gotove mere, s slovanskim vseljevanjem. Tukajšnji italijanski nacionalisti stalno govore o slovenskih in hrvatskih vdorih, vpadih in nezakonitih ter nedovoljenih infiltracijah. Za Italijane, ki tako mislijo, je predstavljal prihod 700 železničarjev v okraj Sv. Vida, nastavljenih po otvoritvi prekoalpske železnice, očividen napad na italijanski značaj onega okraja.

Toda pozabljajo eno stvar: od leta 1382 do 1918 je Trst pripadal Avstriji. Avstrijski državljani so imeli brez razlike narodnosti polno pravico bivanja v Trstu. Da pa so bili avstrijski državljani, ki so se nastanili v Trstu pretežno Slovani, je bila le naravna posledica dejstva, da je vse neposredno tržaško zaledje naseljeno s Slovani.

Da se o tem prepričamo je dovolj, da sedemo na tramvaj. Kratek izlet v Rojan, Skedenj ali k Sv. Jakobu nas popelje iz mestnega središča v predmestja, ki so pretežno naseljena s Slovenci. Toda tudi v srcu mesta, celo v starem mestu - »italianissimo! - je pomembno število Slovencev, kajti nekatere obrtne panoge so izključno njih domena. Zaradi tega stalnega doseljevanja bi torej moral postati Trst slovensko mesto, če ne bi obstojalo še drugo doseljevanje od onstran morja. Italijani iz Italije so nemoteno živeli v Trstu, čeprav je bil avstrijsko mesto in so oni bili tuji državljani. V tisočih so prihajali, tri do pet tisoč letno.

Nastanjevali so se v mestu, ne da bi jim bilo za to potrebno dovoljenje za bivanje. In ona avstrijska vlada, ki jo tako često dolže slavofilstva, se nikdar ni niti najmanj uprla italijanskemu doseljevanju. Zakon (B. L. I. 222) od decembra meseca leta 1896 jih je naravnost zaščitil. Ta zakon je namreč dajal vsem tujim, deset let bivajočim državljanom v Trstu pravico, da zaprosijo za pristojnost in avstrijsko državljanstvo.

To izredno podpiranje kraljevincev (regnicoli) pa je bilo posledica trojnega zavezništva med Avstrijo, Nemčijo in Italijo, ki je trajalo od maja meseca leta 1892 pa do maja 1915.

Mestni magistrat se ni pustil dvakrat prositi. Mestni uradi so se napolnili z uradniki, ki so prišli z one strani morja in primerno popravljena spričevala o pristojnosti so ob pravem času zvečala število italijanskih volivcev. Ta primer se še danes lahko nanaša na navdušene pristaše in posnemovalce.

V takih okoliščinah se pač ni čuditi, če je bilo razmerje med vseljevanjem od onkraj morja in iz zaledja v polno korist Italijanov. Slovensko zaledje Trsta šteje manj kot dva milijona prebivalcev, sosednji polotok pa je tedaj štel trideset, odnostno danes pet in štirideset milijonov. Gotovo se vsa italijanska emigracija ni obrnila proti Trstu, toda dotok je bil vedno tolik, da je lahko nagnil tehtnico v korist Italijanov. Leta 1910 je Trst štel 40.000 tujih državljanov, torej vsaj 35.000 italijanskih državljanov. To pomeni, da je bila italijanska narodnost odločno podpirana v mestu, kjer so obstojale ali italijanske ali pa nemške šole.

Gradnja šol

Šele proti letu 1910 se jim pridružijo tudi slovenske šole. Te pa niso bile zgrajene, kot pripominja laški tisk, v slovenskih krajih, temveč v »popolnoma italijanskem Trstu«. Jasno je, da se šole grade tam, kjer so učenci. Če sredi tega »tako italijanskega mesta« bivajo močni odstotki šolarjev slovenske narodnosti, potem je naravno, da je treba šole graditi tam, kamor je šolarjem najugodneje zahajati k pouku.

Da pa je bilo res toliko Slovencev v Trstu pričajo statistike, ki navajajo za leto 1910 1.377 Slovencev v starem mestu, 3.521 pri Sv. Vidu, 4.777 v Novem mestu, 3.526 pri Novi in 3.811 pri Stari mitnici, 4.850 pri Sv. Jakobu, da ne govorimo o predmestjih (Barkovlje 2.090, Carbola 1.481, Greta 1.526, Kolonja s Skorkljo 943, Lonjer 842, Rocol 2.709, obe Magdaleni 5.011, Skedenj 3.251, Vrdela 4.853).

Ako upoštevamo, da število šoloobveznega prebivalstva odgovarja približno 15 odstotkom celotnega vidimo, da imamo za samo mesto Trst brez okolice več kot 3.000 šolarjev, kar je več kot dovolj za večje število šol, ki jih v zadostni meri občina nikdar ni hotela ustanoviti in so jih morali ustanavljati in vzdrževati zasebniki.

Vse to po statistikah mestnega magistrata v Trstu pod nadzorstvom c. kr. namstništva, ki je bilo kljub temu, da je zanikalo Slovencem v Trstu šole, »slavofilsko«.

II.

Italijanska vlada in Slovani

Po takem zavijanju dejstev, ki smo jih pravkar navedli, hite italijanski listi z dokazovanjem, da je miren in lojalen sporazum med Italijani in Slovenci popolnoma nemogoč.

Po njihovem pisanju niti po podpisu rapalske pogodbe ni ponehal fanatizem, ki je stavljal na eno stran »preganjane Italijane« in na drugi strani »slovenski narodni paroksizem, ki ga je goljufivo podžigala avstrijska vlada«. Toda tak fanatizem, tako pravijo listi, je bil izključno le na slovanski strani. Med leti 1918 in 1922 so, vedno po pisanju tega tiska, italijanski demokratski in liberalni ministri poskrbeli za obnovo med vojno porušenih slovenskih lastnin in pričeli izvajati prijateljsko politiko napram manjšinam.

Obnova slovenske lastnine, ki jo je vojna porušila, ni bila kakšna posebna zasluga, pač pa dolžnost, ki jo je Italiji nalagala mirovna pogodba napram novim italijanskim državljanom brez ozira na njih narodnost.

(Nadaljevanje sledi)

Devetinštirideseta dolarska zvezda...?!

(Beograjski vtisi)

Kdor namerava danes kot povprečen zemljan na ono stran železne zavese, v kraljestva »ljudskih demokracij«, bi mu nujno svetoval, da se pri tem temeljito izuri v najraznovrstnejših psiholoških in fizičnih akrobacijah, ki vladajo v deželah »svobode in demokracije«. Če bi diktature stalinjanskega modela ne bile na tako trhlih nogah, bi se gotovo izplačalo ustanoviti v glavnih zahodnih središčih nekaj psiho- in fizkulturnih visokih šol, ki bi temeljito izvežbale radovedne popotnike za ekspedicijo, ki zahteva mnogo več duševnih in fizičnih naporov, kakor kakršen koli podvig v katerem koli predelu našega planeta izven rdeče marele, vštevši pri tem Centralno Afriko in oba naša tečaja. To velja seveda za tistega zemljana, ki se ne želi vključiti v trop prigodnostnih »planinskih izletov«, marke Jelinčič, ali podobnih Potemkinovih procesij, pri katerih ti Ozna nalepi ob senca varnostna polkna, ki so nekdaj pravilno usmerjala plašljive konje. Za člana tropa z zvonci se v Trstu vsposobiš s pol ducata legitimacij »progresivnih masovnih ljudskih organizacij« in stvar je urejena, v kolikor tržaška Ozna ne postavlja svojega veta.

Seveda se tudi trop ne vrača z rdeče planšarije vedno nasičen na duši in telesu z boljševiško pašo. Vedno pogostejši so slučaji, da se med vračajočimi tropi najde večje število primerov obeh spolov, ki jih je rdeča paša iz poldnevnih in poslušnih ovčic preobrazila v trmaste kozle in ki jim niti »Primorski dnevnik« niti »Ljudski tednik« ne moreta več odžagati rogov, kljub spretnemu Žagarju, ki je celo »sito in rešeto« — ob pomanjkanju izvirnosti — med premikanjem duhovnih in tvarnih zasebnih dobrin od nekdanjega rednika »Jutra« in »Slov. Naroda« k sedanjim okupatorjem ljudskega imetja, vtaknil med rdeči vojni plen.

Pa o tropu in njegovih prigodah danes ne bom razpravljal, saj imajo z njim več ko preveč opravka poklicni rdeči konjunkturisti v Trstu, ki preživljajo naravnost peklenske muke ob misli, da bi jih rdeči planšarji povabili v romantične slovenske gozdove in jim stisnili v desnico sekiro, v levico pa gamelo. Kaj si boš tam na Kočevskem žulil dlani in želodec, ko tu lahko tako prijetno »presejaš in rešetaš« in z odcedki napajaš nekaj tisoč uradnikov in namescencev,ki so za enkrat še na plačilnem spisku!

Izven tropa pa — kakor rečeno — stvar ni lahka, čeravno je zelo zapeljiva, posebno za onega, ki si domišljuje, da mora sam vtakniti prst v vrelo olje, da se prepriča, ali peče. Še težje je, če nisi dovolj marljivo treniral svoje volje po vzorcih indijskih fakirjev in svojega telesa po naukih džiu-džica. Ne misli, da ti delo kakor koli olajša diplomatski potni list! Ne, prijatelj, socialistične pridobitve so tudi s temi reakcionarnimi proteziranji pomedle!

Pred dobrim mesecem dni me je uradno povelje z diplomatskim potnim listom in svežnjem priporočil od Ivekovića pa do Maričke iz Skednja z orient ekspresom porinilo skozi zaveso. Se sam nisem prav vedel, kdaj sem jo prisopihal v Beograd. Do tu je šlo vse kakor po olju, to se pravi tako, kakor če bi potoval v katero koli zahodno državo.

Miličniki v sivih srajcah in temnomodrih hlačah s puško na ramenih opozarjajo pasante, da je prestop na pločnikih prepovedan. Tu pričenja namreč prva »demokratična pridobitev« Titove Jugoslavije, »koncentracijsko taborišče izven serije«, namenjeno tujim diplomatom in časnikarjem, ne glede na to ali prihajajo iz zahoda ali vzhoda. V veliki zaskrbljenosti, da bi se beograjsko prebivalstvo ne okužilo z zahodno demokracijo, morajo pločniki ostati prazni.

Tudi v notranjosti hotela je za varnost gostov z vsem preskrbljeno. V vstopni dvorani, ki je namenjena tujim časnikarjem, se sprehaja petorica častnikov Narodne milice (v Sloveniji se menda imenuje ljudska milica) v sijajnih belih uniformah, ki izvirajo še izza časa podonavske konference. Ti častniki pa so v resnici le za dekoracijo dvorane; varnost je v rokah skupine slabo oblečenih in čudno oprezujočih obrazov. Kadar koli sem pogledal enemu izmed njih v oči, se mi je zdelo, da gleda, kakor bi požrl klopotačo. Ta živi inventar ljudske imovine je prisoten povsod: v dvigalu, na stopniščih, na hodnikih. Če v svoji sobici kramljaš s poklicnim tovarišem, se naenkrat odpro vrata — brez trkanja — in z debelimi očmi te prodre oznovski buldog, kakor da je slučajno zamenjal vrata. Čez nekaj minut je spet tu.

Nezaupanje bedasto izvežbane Titove tajne policije je pravi bolezenski pojav vsega javnega življenja današnje Jugoslavije. Proslula fašistična Ovra in nacistična Gestapo sta bili v primeru s to »ljudsko pridobitvijo št. 2« naravnost smešni predvojni gasilski četi na vasi. Rankoviču je treba priznati, da je kljub svojemu »generalskemu činu« ostal zvest svoji naredniški fantaziji.

Hranili smo se v restavraciji naravnost odlično, pri še odličnejših cenah. Hotelska soba stane dnevno 250 do 350 din, zajterk 100 do 150 din, kosilo 250 do 400 din, večerja ravno toliko. Skupno porabiš dnevno za hrano in sobo 850 do 1200 din. Če te dinarje pomnožiš z uradnim tečajem po 10 lir za 1 din, prideš na vsoto od 8500 do 12000 lir na dan. Ekspedicije v rdeči raj v resnici niso poceni...

Iz »koncentracijskega taborišča izven serije« prideš ob neprestanem spremljanju oznovskih buldogov, ki se za teboj prerivajo in opozarjajo vso ulico, da se giblje po njej v tem trenotku »sovražna reakcija«. Policijski kordon je za nami. V ulici Riga od Fere srečamo dolgo kačo žensk, ki potrpežljivo čakajo na košček kruha ali žlico masti. V »Ljudski menzi« sem se prepričal o današnjem blagostanju dežele, ki pred boljševiškim blagoslovom, ni vedela kam z belo moko, mastjo in mesom. Še pred desetimi leti so vse beograjske ulice dišale po ražnjičih in čevapčičih, po odojkih in sarmi, po srbski solati in mladem luku. Danes smrdijo vse ulice po umazanih uniformah in buchenwaldskih dišavah. »Nije potrebna banja nikome više u Srbiji«, mi je pikro napol glasno pripomnil stari čiča, ki je prikrevsal mimo mene na trgu kralja Petra s staro pločevinasto konzervno škatljo, v katero so mu nalili zajemalko vodene »čorbe«. Zato pa visijo na vsakem vogalu ogromne Titove in Stalinove slike (zadnje so menda v teh dneh odstranili!) z napisi: »Naš vodja, junački i slavni drug Tito!« Ti plakati so vsekakor cenejši od čevapčičev. Najbolj razuzdani indijski maharadža se lahko skrije pred titovskim bizantinizmom, ki se gabi tudi že zadnjemu poklicnemu rdečemu gorečnežu.

Beograjčani živijo — kot ostali državljani — v tako tesni mreži policijskega varuštva, da je praktično popolnoma nemogoče izmotati se iz ozke pentlje. Zamotan v tej mreži občutiš živo pomanjkanje tistih psiho- in fizkulturnih sposobnosti, ki so tako neobhodno potrebne ujeti tonini, da na spreten način preskoči mrežo. Seveda bi težko uganil, kakšen učni načrt naj bi osvojile predlagane psihofizkulturne visoke šole. Morebiti bi stvar najprej rešili prirodoslovci, ki bi s kakimi ameriškimi hormoni preobrazili ribo v dvoživko in posrečeni poizkus prenesli na kandidata-popotnika, ki namerava v rdeči raj.

(Dalje na 4. strani)

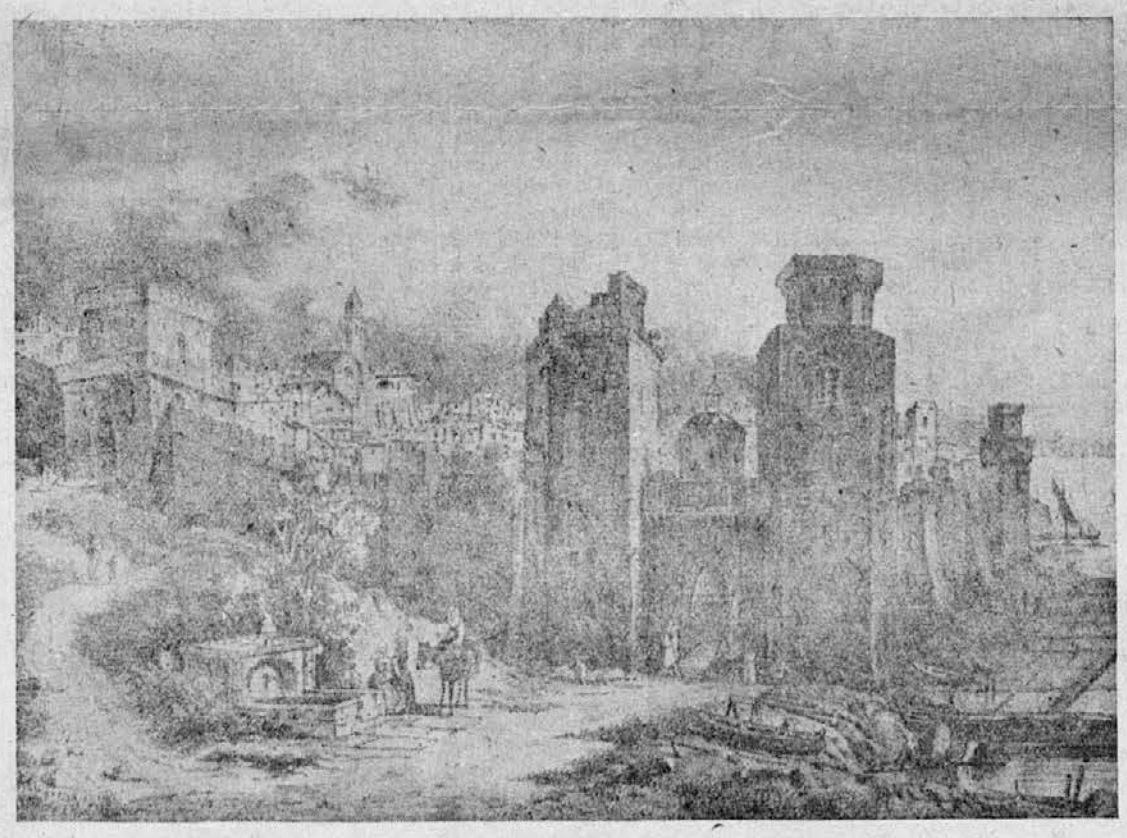

TRST V LETU 1682.
(Reborška in Donotina vrata: današnje staro mesto)

Zgodovinski razvoj narodnostnega stanja v Trstu

Iz prejšnjih sestavkov smo videli, kakšen je bil v bistvu zgodovinski razvoj narodnostnega stanja. Zgodovinska dejstva so pokazala, da so Slovenci v primeru z Italijani, daljnimi potomci z Apeninskega polotoka importiranih rimskih legij, ravno tako avtohtoni, kot oni, in da imajo zato vso pravico do svoje lastne politične, gospodarske in kulturne neodvisnosti. Ta zavest je postala očitna pri tržaških Slovencih, čim je prišlo v l. 1848. do narodnega prebujenja. Zavedli so se asimilacije in se ji skušali upreti.

Gospodarsko in politično prevladujoči sloji v italijanskem elementu pa so takoj spoznali, da bodo s tem pričeli izgubljati na področju, ki je bilo toliko stoletij njihov monopol. Odtlej je razvoj narodnostnega stanja krenil z naravno demografske na nacionalistično politično pot.

Slo je v bistvu za tole: ako poeni strani slovenski demografski dotok še nadalje prevladuje in se po drugi strani Slovenci izmaknejo asimilaciji, kaj potem?

Nedvomno je bilo, da bi se slovenski narodnostni element v Trstu občutno ojačil, verjetno celo na škodo romanskega. Ekspanzija romanskega elementa proti slovenskemu ozemlju bi bila skoro na mah ustavljena. In tu je iskati korenine nasprotstva med Slovenci in Italijani. Od tod ves odpor proti dvojezičnosti, slovenskim kulturnim in gospodarskim ustanovam ter šolam.

V fašistični dobi se ni zaman zagotavljalo, da je italijanska šola najmočnejše in najuspešnejše sredstvo narodnostne asimilacije.

Avstrija, ki je bila po svojem prebivalstvu pretežno slovanska država, je rada podpirala Italijane svoje države, da je z njihovo pomočjo laže zavirala narodno rast Slovencev. Zato so bili prenekateri ukrepi v korist Slovencev, ki so si jih Slovenci po dolgi in upravičeni borbi priborili, ukinjeni po nekaj skromnih italijanskih pritožbah. Slovenci so bili stalno v položaju negotovosti, in niso nikdar mogli vedeti, kdaj bodo zaradi zunanjih prilik, ki se dejansko njih splon niso tikale, v svojih zahtevah uslišani ali pa prikrajšani. V bistvu je to stanje trajalo vse do leta 1918. Vse, kar so dotlej dosegli, je bilo izvojevano po težkih borbah in številnih žrtvah, ki so le redko kdaj odtehtale dejanske uspehe.

Avstrija sama je celo poskrbela, da se ne bi narodnostno razmerje v Trstu spremenilo v najmanjšo korist Slovencev. Ko je po zaslugi slovenskega narodnega prebujenja in kulturnega in gospodarskega osamosvajanja Slovencev pričela počasi in postopoma ponehavati narodnostna asimilacija, je Avstrija z zakonom o državljanstvu in stalnim bivanjem tujih državljanov v Trstu, ki so bili v ogromni večini kraljevinci ali »regnicoli« takoj poskrbela, da nadoknadi izgube, ki so pretile italijanstvu zaradi pomanjkanja dotoka asimiliranih Slovencev.

Končni rezultat je tudi danes še vedno ta, da je romanski element v Trstu raznarodil tisoče in tisoče Slovencev in Hrvatov, kot pričajo slovanski priimki ljudi, ki so danes navdušeni Italijani. Zato mora vsak pošten demokrat priznati, da odpor proti takemu raznarodovanju ne more biti zločin, kot trde Italijani, pač pa le po vseh božjih in naravnih zakonih dovoljena narodna samoobramba.

Po končani svetovni vojni je Italija zasedla se samo Trst, ki je kljub stoletnemu trobljenju o slovenski nevarnosti še vedno imel italijansko večino, temveč tudi velik del 100 odstotno s samimi Slovenci naseljenega ozemlja.

Ker pa je to ozemlje gospodarsko težilo k Trstu in je bilo v bistvu isto ozemlje, ki je dajalo mestu skozi vsa stoletja največ demografskega dotoka, je italijanski nacionalizem stopil na pot odkrite borbe za popolno uničenje Slovencev. Pričelo je 25 letno preganjanje, ko se je 600.000 krivično v Italijo vključenih Slovencev in Hrvatov moralo boriti za svoj nacionalni obstanek proti 46 milijonskemu narodu, katerega je predstavljala fašistična vlada.

Slovesne obljube spoštovanja narodnih pravic, ki jih je dala Italija ob zasedbi, so bile neslavno pogažene. Obljubljeno zvečanje števila slovenskih šol je bilo skrčeno postopoma na ničlo. Ko je ob desetletnici zasedbe Julijske krajine pokrajinski šolski ravnatelj Mario Todeschini objavil v tržaški reviji »La porta orientale« poročilo o razvoju šolstva, je odkrito priznal, da so bile slovenske šole zaprte zato, ker bodo Slovenci postali res ljudje samo s pomočjo italijanske kulture in italijanskega jezika in da je slovenska Ciril-Metodova šola lahko vztrajala najdelj od vseh drugih, *kot edina*, samo zato, da ne bi njena ukinitev neugodno vplivala na mednarodne odnose. Čim se je ponudila prilika, so Italijani tudi to zadnjo slovensko šolo zatrli.

Zasebna in javna uporaba slovenskega jezika je bila strogo prepovedana. Le med cerkvenimi zidovi se je po zaslugi narodno zavedne duhovščine še ohranila slovenščina, toda tudi tu je bila s svojimi zvestimi cerkvenimi zaščitniki vred izpostavljena nevarnostim in napadom s strani državnih in višjih cerkvenih oblastev, v Trstu, Reki in Gorici.

Fašizem se je z vso silo vrgel na uničevanje Slovencev in pri tem odkrito priznaval, da le dopolnjuje in konkretno nadaljuje program, ki si ga nesposobna predfašistična Italija ni upala dosledno izvesti. Program za uničenje primorskih Slovencev je torej obstojal še pred prihodom fašizma na oblast.

Toda uspeh je bil porazen. Pokazalo se je, da je bil ves trud zaman, kajti napad je rodil odpor in število Slovencev in Hrvatov v Italiji po vojni ni bilo nič manjše kot pred vojno. Pokazalo se je, da slovenskega naroda ni mogoče zbrisati v teku nekaj desetletij s tega ozemlja!

Po končani drugi svetovni vojni so primorski Slovenci še vedno bili trdo vkoreninjeni na svoji zemlji.

Velik del Slovencev in pa Hrvatov je bil vključen v Jugoslavijo, mnogo pa jih je še vedno ostalo pod Italijo in na Svobodnem tržaškem ozemlju, katerega celotno podeželje je odločno slovensko, a romanski element predstavlja v njem samo uradništvo, proste poklice in trgovce. Zemljo Svobodnega tržaškega ozemlja pa obdelujejo le Slovenci!

Kljub vsemu petindvajsetletnemu preganjanju in izgubljeni vojni pa se italijanska politika do Slovencev v Trstu ni spremenila. Se vedno se govori o slovenski nevarnosti, čeprav lahko preštejemo na prste Slovence, ki pridejo preko meje v Jugoslavijo ali iz Jugoslavije, ki je iz politično režimskih razlogov postavila pred vrati Trsta neprehodno zaporo, ki je Trst v vsej svoji preteklosti nikdar ni imel.

Se vedno se postavljajo vse mogoče ovire sleherni slovenski kulturni ali pa gospodarski zahtevi. Od vsega slovenskega narodnega premoženja, ki bi danes predstavljalo težke milijarde in ki ga je Slovencem Italija nasilno odvzela, ni bila povrnjena niti ena sama lira!

Slovenci, danes ločeni od svoje matične domovine z neprehodno mejo, so ostali na Svobodnem tržaškem ozemlju popolnoma sami.

Politika Zavezniške vojaške uprave pa ne kaže niti najmanjše-

V zadnjih 12. mesecih je Marshallov načrt omogočil Tržačanom preko 4.000 ton mleka, v vrednosti 862 milijonov lir. To mleko Tržačani kupujejo živilske nakaznice po ceni, ki je nižja od nabavnih stroškov.

(Beograjski vtisi)

V Beogradu nimaš opravka samo s policijo v uniformi in v civilu, ki straži dobesedno vsaka hišna vrata, pač pa so v policijski službi vsi vratarji in najmanj po en stanovalec za vsako nadstropje. Po 11. uri zvečer so vsa hišna vrata zaklenjena. Kdor pride domov po tej uri, ga vratar zapiše, izroči prijavo **nadzorniku bloka, ta zopet uličnemu poglavarju itd.** Zjutraj že vesam bivši narednik Ranković o vseh tvojih pripetljajih in gorje ti, če nisi njegov prijatelj. Škoda, da ne uživamo v Trstu takih pazljivosti! To bi bilo nekaj za našega Kukanjo! Isto velja seveda tudi za vsako nepremišljeno besedo, ki si jo kjer koli in kdaj koli od rojstva dalje, izustil. Pri teh ugotovitvah sem se zopet spomnil naših tržaških prijateljev: Draga Pahorja, Tončke Čokove, Jožeta Dekleve, Zorka Jelinčiča, pa g. Renka, Ravbarja in mnogih drugih, ki jim je že toliko let preteklo od rojstva in so vsi po vrsti izblebetali že na milijarde nepremišljenih besed. Sreča, da so v Trstu — na varnem.

Beograd pa je še vedno središče mednarodne politike in te beograjske zanimivosti niti Tito ni mogel niti zapleniti niti podržaviti. Michel Gordeys mi je sedanjo zanimivost Beograda tako-le obrazložil:

V Beogradu preživljamo zanimiv balet s tremi plesalci in dvemi statisti v ozadju. Mlado dekle, ki ga snubijo, je Titova Jugoslavija. Rivala, ki se potegujeta za naklonjenost dekliča z divjimi ritmičnimi plesi sta Stalin in Truman. Stalin uporablja brahijalno taktiko po ruskem pregovoru: Kdor dobro ljubi, dobro mlati! Ameriški tekmec igra hladnokrvnega Dandy-ja. V ozadju sta dve figuri v medsebojnem objemu: Anglija in Francija. Z velikim zanimanjem opazujeta ljubavno igro, v ospredje pa se ne spuščata.

Kaj pa naj nudi ta mladi, divji deklič, za katerega se tako vneto potegujeta oba ljubimca? Jugoslavija leži na križišču balkanske cestne mreže, nadzira Jadran in njegova privozna pota. Nadzira modro Donavo do Železnih vrat in je po svoji zemljepisni legi važno strategično središče vsega Podonavja. Ni bil zgolj slučaj, da je tu izbruhnilo v preteklosti toliko vojnih zapletljajev. Leta 1942. je Churchill z veliko modrostjo govoril o »slabo zavarovanem drobovju Evrope«.

Kdor drži Balkan, vlada tudi vzhodnemu Sredozemlju in nadzira petrolejska pota na Bližnji vzhod. Kdor ima Jugoslavijo, ima Balkan.

To pa še ni vse. Na spisku redkih in za vojno neobhodno potrebnih surovin, ki jim pravijo Američani »strategična gradiva«: krom, bauxit, molybden, mangan, je na prvem mestu Jugoslavija. V tem leži torej še druga obrazložitev beograjskega baleta.

Sovjetski plesalec se z vedno večjo hitrostjo suče okoli jugoslovanske plesalke. V rokah obrača goreče baklje, bodala in meče, ki jim pravimo: ustavitev vseh pošiljk olja in strojev iz dežel »ljudskih demokracij«. Ameriški plesalec drži v roki polno mošnjo dolarjev (ne tistih od dolarske zveze, pač pa tistih, ki oblikujejo 49. dolarsko zvezdo!). Kam se bo obrnila Titovina?

Volivci Slovenske narodne liste

Slovenska demokratska zveza vabi volivke in volivce Slovenske narodne liste na okrožne sestanke na sedežu SDZ, ulica Machiavelli 22-II, vsakokrat ob 20.30 in sicer po naslednji časovni razporedbi za posamezna okrožja:

Barkovlje dne 22. avgusta,
Sv. Alojzij dne 24. avgusta,
Sv. Sobota dne 26. avgusta,
Poncijana dne 29. avgusta,
Trst - središče dne 31. avgusta.

Zaradi važnosti trenutnega političnega položaja naše občine, STO in mednarodnega sveta, prosimo vse volivke in volivce SNL, da se sestankov zanesljivo udeležijo.

Slov. demokratska zveza

ga znaka, da bi ščitila Slovence, svoje vojne zaveznike, pred napadi italijanskega šovinizma, ki spretno pozablja vse Slovencem prizadejane krivice v teku 25 letne zasedbe in v teku krvave ter zločinske druge svetovne vojne.

ZAKLJUČEK

Ta kratka razprava je pokazala, kako krivično in ustalitvi notranjega položaja na Svobodnem tržaškem ozemlju škodljivo je zapostavljanje Slovencev v sedanjih razmerah. Videli smo, da je italijanska trditev o nekem romanstvu te zemlje popolnoma neupravičena s stališča zgodovinskega razvoja. Ako Italija zahteva zase te kraje zaradi nekaj rimskih postojank, potem bi z isto pravico, kot že uvodoma omenjeno, lahko Slovenci zahtevali vse ono ozemlje do Donave in Dunajske kotline, ki so jim ga Nemci v teku germanizacije njihovih ozemelj odvzeli. Toda po tej poti ne bo ne Svobodno tržaško ozemlje, niti ne Evropa sama prišla do onega trajnega in koristnega miru, ki je njenim narodom po dveh krvavih vojnah tega stoletja tako zelo potreben.

Zato je v interesu demokratskih načel in svetovnega miru, da se enkrat za vselej konča z nacionalistično šovinističnimi politikami in se stopi na pot mednarodne sprave in strpnosti. Izvedba teh načel pa je ob podpori in uvidevnosti zaupne Zavezniške vojaške uprave bolj kot kjer koli drugje v Evropi možna ravno v Trstu, ki s tem lahko dá najlepši zgled za bodočo izgradnjo združene Evrope in mirnega ter konstruktivnega sožitja med evropskimi narodi. Tržaški Slovenci ne zahtevajo ničesar, kar ne bi bilo njihovo, zahtevajo samo to, da se spoštujejo njihove narodne, kulturne, gospodarske in politične pravice v isti meri, kot one italijanskih someščanov. Oni nočejo nikogar raznarodovati, ker so ponosni na svoj jezik in narod, a zato tudi zahtevajo, da jih drugi ne raznarodujejo. Oni ne hlepe po italijanskem imetju in italijanski zemlji, toda zahtevajo, da se jim vrne to, kar je bilo njihovo in s trdimi krvavimi žulji priborjeno v pošteni in odkriti borbi.

Vsakomur to, kar mu pripada! To je pot sprave ne samo za Svobodno tržaško ozemlje, temveč za ves svet!

Bogomir ČOKELJ

V Trstu, 10. avgusta 1949, na dan prvega zasedanja evropskega parlamenta.

Vesti s Tržaškega

Slovenska prosvetna matica pripravlja kulturni tabor na Opčinah s pestrim kulturnim sporedom.

Kraj in čas bosta pravočasno objavljena v našem listu.

SLOVENSKA PROSVETNA MATICA je izdala brošuro o zgodovinskem razvoju narodnostnega stanja v Trstu. Ker je osnovna dolžnost vsakega tržaškega Slovenca, da spozna zgodovinske osnove borbe za naše narodne pravice, pozivamo vse Slovence, da sežejo po poljudni znanstveni knjižici Slov. prosv. matice v Trstu. Cena: 60.— lir.

Ali si že storil svojo narodno in socialno dolžnost?

Slovenci, podpirajte slovenske šolske kolonije!

Slovenske šolske kolonije v Žabnicah

V torek z vlakom ob 17. uri so se vrnili v Trst dečki prve gorske kolonije, ki jo je priredil Odbor za slovenske šolske kolonije. Ta odbor vzporeja delo obeh slovenskih dobrodelnih društev. V prvi koloniji, ki je trajala tri tedne, je bilo 105 dečkov.

Na postaji so jih pričakovale mamice. Ko je vlak privozil na postajo in so se razigrani in od sonca zagoreli obrazi otrok pokazali skozi okna vagonov, je bilo pozdravljanja in veselja na pretek. Iz obrazov vseh si bral ugotovitev: lepo je bilo, a prekratko!

V sredo zjutraj je bilo še pred sončnim vzhodom spet na tržaški postaji živo in veselo. Odhajalo je v drugo gorsko kolonijo v Žabnice 105 deklic. Iz vseh mestnih okrajev so prihajale in takoj sklepale nova znanja. Ko so jih vzgojiteljice namestile po vozovih, je začelo veselo pozdravljanje. Pa tudi marsikatera solzica se je utrnila po licih, ko je prišel čas ločitve od ljube mamice in očka. A le za trenotek je žalost pogledala v mlada srca, ki so trepetala od neučakanega hrepenenja treh tednov počitic v gorskem ozračju slovenskih planin. Brž ko je vlak zapustil postajo in zdrvel proti Barkovljam, so se solze hitro posušile in spet je bilo v dušah lepo in po starem: brezskrbno otroško veselje !

Slov. prosvetno društvo Opčine

Slovensko prosvetno društvo na Opčinah vabi vse domače kmetovalce na filmski večer kmetijskih poučnih filmov v slovenščini, ki bo v petek 26. avgusta zvečer na BRDINI. Pričetek točno ob 20.30.

Dobava vode Opčinam

ZVU je odobrila približno 10 milijonov 800.000 lir za nakup Dieselovega motorja za zboljšanje dobave vode na Opčinah.

Oddelek za javne nazrave je pooblaščen, da kupi nov motor ali prenarejen motor, ki bo deloval v zvezi z obstoječim Dieselovim motorjem in dvema električnima motorjema na Greti, ki črpata vodo za Opčine.

Sedaj, ob tem suhem vremenu pada frekvenca električne sile od potrebnih 42 ciklov na 38,5 ciklov. To ovira obe črpalki na električni pogon pri učinkovitem obratu za dobavo vode Opčinam. Črpalka z Dieselovim motorjem, ki je bila nedavno odobrena, skupaj z obstoječo Dieselovo črpalko, ne bo odvisna od vremenskih prilik in bo zboljšala današnje stanje.

Nabrežinski marmor za Združene narode

Svobodno tržaško ozemlje bo z nabrežinskim marmorjem prispevalo k stavbi nove palače Združenih narodov. Iz ameriškega vladnega vira poročajo, da bodo za to stavbo uporabili poleg domačega marmorja tudi barvite marmorje iz raznih evropskih držav, med drugimi tudi s Svobodnega tržaškega ozemlja. Pri delih za sedež Združenih narodov bodo uporabili delavce vseh članic organizacije.

Oddaja del

Oddelek ZVU za javne naprave je sklenil tri pogodbe za oddajo del za približni znesek 11,964.000 lir.

Največjo pogodbo je sklenil za približno 5,064.000 lir z gradbenim podjetjem Urbani in Pacor v Trstu, in sicer za popravo in zboljšanje ceste v ulici Monte Grappa v občini Trst.

Pogodbo za približno 4 milijone lir je sklenil z gradbenim podjetjem Edilnova v Trstu, in sicer za zidarska in vodovodna dela za ljudsko šolo v ulici Mazzini 25. Nekaj časa so šolo uporabljali za sodniške urade.

Popravo po vojni poškodovane občinske hiše v ulici Tartini 12, so oddali stavbenemu podjetju v Trstu »Cooperativa edile« za približno 2,900.000 lir.

Okoli 40 delavcev bo pri teh delih zaposleno tri mesece.

* * *

Oddelek za javne naprave ZVU je sklenil pogodbo za približno 11 in pol milijonov lir za popravo površine dela deželne ceste, ki pelje iz Sesljana v Sv. Križ. Delo so oddali gradbenemu podjetju Savi in Vicini v Trstu, ki je predložilo najnižjo ponudbo. Okoli 40 delavcev bo zaposlenih pri tem delu tri mesece.

Gradnja hiš po zadrugah

Uradniki Zavezniške vojaške uprave preučujejo zdaj prošnje, ki so jih prejeli od zadrug za gradnjo novih hiš v smislu določil nedavnega ukaza ZVU št. 117. Ta ukaz predvideva, da prispeva ZVU 50 odstotno k stroškom nove hiše, zgrajene po načrtu, ki ga odobri oddelek za javne naprave. Ostale stroške gradnje in nakupa zemljišča plača zadruga.

ZVU razpolaga zdaj za to zgradnjo s 525 milijoni lir.

V zvezi z gradnjo hiš na tem ozemlju poroča tudi oddelek za javne naprave, da so od leta 1946 pod krilom ZVU zgradili 1555 novih stanovanj. Ta stanovanja so porazdeljena sledeče: Sveta Sobota 265, Sveti Andrej 159, Opčine 38, Rojan 60, Kolonja 30, naselbina Giulia 12, Spodnja Čarbola 186, Zgornja Čarbola 114, Sveti Ivan Brandezija 227, Sveti Ivan Farnet 40, Sveti Ivan Timinjan 124, Sveti Ivan, ulica Docco 120, Milje 100 in Greta 80.

Razen teh že končanih stanovanj gradi oddelek za javne naprave zdaj 298 stanovanj v raznih delih Trsta.

Usposobljenje brezposelnih za nove poklice

Nad 100 brezposelnih, med katerimi so bili dninarji brivci, natakarji in uradniki, so izvežbali v novem načinu zidanja in so tako veliko prihranili pri zgraditvi 14 majhnih vil - dvojčkov, v naselbi Giulia (Villa Giulia) po načrtu ZVU za prešolanje delavcev.

Načrt »Julijska krajina«, je samo ena faza širokega programa za prešolanje mož in žena v novih strokah, za katere je v krajevni industriji povpraševanje in za odpravo brezposelnosti tako da se izobrazijo delavci v strokah, katere jim bodo nudile večjo možnost zaposlitve. V primeru načrta naselbine Giulia (Villa Giulia) so se vadili kot zidarji stroka, v kateri je na anglo - ameriškem področju STO-ja stalno povpraševanje.

Druga zanimiva točka pri graditvi po načrtu »Julijska krajina« je, da so stvarni stroški vil vključivši izravnavanje zemljišča, graditev dohodnih cest, vodovodnih in električnih naprav, kanalizacijo bili za 16 odstotkov manjši od proračuna, ki ga je prvotno sestavil, Oddelek za javne naprave in kateri je temeljil na tekočih krajevnih cenah.

V stroških načrta je vključen znesek za nakup opreme za delavnico. Ta oprema bo sedaj na razpolago za podobne prihodnje načrte.

Dasiravno so gradnjo zvršili stavbeni vajenci, so dobro delali in, kakor so izjavili inženirji Oddelka za javne naprave, so vile dovršeno sezidali.

Zaradi neizkušenosti in zato majhne produktivosti, je bilo potrebno uporabiti višje število brezposelnih, kakor če bi delo izvršili z zasebno pogodbo.

Vesti z Goriškega

Osebna vest

Pianistka profesorica Damjana Bratuževa je pred kratkim položila na konservatoriju v Trstu z uspehom prvi izpit za kompozicijo. Želimo ji obilnega uspeha pri nadaljnjem študiju.

Objava šolskega skrbništva

V prostorih šolskega skrbništva je objavljena lestvica prosilcev za dodelitev začasnih in nadomestnih mest pri osnovnih šolah in seznam mest, razpoložljivih za začasne namestnike.

Opozorilo beguncem

Glavni odbor IRO je sklenil v Ženevi dne 7. julija 1949 sledeče:

1) Dne 31. avgusta 1949 je zadnji dan za vpis v IRO za one begunce, ki bivajo izven svoiih držav.

2) 15. oktobra 1949 je pa zadnji dan za vpis v IRO za one begunce, ki bi prišli čez mejo po 31. avgustu.

Vsi begunci, tudi oni, ki so optirali, a nimajo nobene možnosti, da bi se tu naselili, naj ne zamudijo roka za vpis v IRO. Zavedajo naj se, da ne bo nihče potem skrbel za njihovo emigracijo.

Če se pa kdo vpiše v IRO, ni s tem še rečeno, da bo moral odpotovati. IRO ne bo nobenega silil k emigraciji. Vsakdo, ko bo pozvan za emigracijo, se bo lahko odpovedal in bo s tem izbrisan iz IRO. Ne bo pa nobene možnosti več, da bi se kdo vpisal po 31. avgustu.

Ne čakajte zadnjega dneva za vpis!

Občinska seja

Občinske seje, ki se je vršila 13. t. m. zvečer se je to pot udeležilo komaj 28 svetovalcev z županom. Pretresali so v glavnem občinski preračun za tekoče leto, iz katerega izhaja primanjkljaj za skoro štiri sto milijonov lir. Če ne priskoči na pomoč država z dobrim nameškom, ne bo mogla Gorica prenesti takega primanikliaia, kljub težkim davkom, ki jih bodo morali občinarji plačevati s prihodnjim letom. Iz preračuna zvemo, da je predvidenih več milijonov za razne »feste nazionali« in za vzdrževanje mestnih vrtov ter še za mnogo drugih zadev, ki niso ravno nujno potrebne v takem obsegu, kot si jih zamišljajo gospodje občinski odborniki. Pri resni in temeljiti presoji preračuna bi se visoki primanjkliai lahko znatno znižal, da ne pade občina v še večje dolgove, občinarji pa v še večjo stisko. Dokler so bili tu »ščavi«, ki so prihajali iz raznih slovenskih krajev v Gorico po opravkih, so tu puščali toliko sto milijonov lir, kolikor je danes primanikljaja. Saj ga do 15. septembra 1947 res ni bilo! In gospodje odborniki so se drznili staviti v poročilu o preračunu, da ima občina izdatne stroške tudi zaradi slovenskih šol. Radi bi mi vedeli, koliko znašajo ti stroški v razmerju z visokimi davki, ki jih naše ljudstvo tu plačuje.

Pri tej priliki naj omenimo, da je naš občinski svetovalec g. Rudi Bratuž vložil posebno vlogo na deželni šolski svet, s prošnjo, da bi odprli slovensko šolo v Ločniku, odnosno na Gradiškuti. Prošnjo pa je šolski svet zavrnil. Tako skrbijo Italijani za slovenske šole. Na občinski seji je g. Bratuž vprašal župana dr. Bernardisa, ali res ne more preskrbeti kake sobice za slovensko šolo v Ločniku. Odgovoril mu je, da pojde pregledat zadevo na lice mesta. Svetovalec dr. Delpin od MIS je poslal županu pismo, v katerem je govoril, naj bi napravili tako ali tako konec zadevi »deportiranceve« (odpeljanih v maju 1945), da bo mir med občinarji, sedaj ko se meje odpirajo (zaradi trgovinske pogodbe op. ur.). Oglasil se je g. Bratuž in izjavil, da se strinja z dr. Delpinom, »saj je med odpeljanimi tudi mnogo Slovencev«. Gospod Bratuž je vprašal za besedo v slovenskem jeziku, ker se drži načela, da se ne bomo nikoli odpovedali pravici do rabe našega jezika.

Števerjan

Jugoslovanska oblastva so zaprla naš mejni prehod, ker se je na jugoslovanski strani Brd pojavila slinavka med živino. Tudi druge sosedne prehode so zaprli, toda samo za živino.

«» «» «»

»Katoliški glas« od 10. t. m. je prinesel protest zaradi dopisa v »Demokraciji« iz naše vasi od 5. t. m. o naših gostilnah. Dopis v »Demokraciji« je bil na mestu in v kolikor nam je znano se tudi naša dva gostilničarja strinjata z njim, saj nista imela niti dopisnik niti »Demokracija« namena koga žaliti ali krtačiti, ampak samo dobro svetovati. Za ofarsko gostilno pa se mi niti ne zmenimo in nas malo briga, kako in kaj je z njo.

Vrh sv. Mihaela

29. t. m. bo obletnica nasilne smrti Devetaka Edvarda. Ko se je vračal na isti dan v letu Gospodovem 1946 iz goriškega urada proti domu, so ga trije zločinci čakali na stezi, ki vodi na Vrh; odpeljali so ga v bližnjo hosto in zvezanega brezsrčno in neusmiljeno ubili. Po nekaj dneh so našli njegovo truplo razmesarjeno in z zbitimi zobmi.

Kakor pozneje naš g. urednik Andrej Uršič, tako je izginil tudi naš najvzornejši mladenič, od vseh spoštovan in priljubljen, razen seveda od frontašev in partijcev, ker je bil zaveden narodnjak in iz krščanske družine.

Mi Vrhovci se zelo čudimo pristojnim oblastvom, kako morejo pustiti v nemar poizvedbe o zločincih in spregledati tozadevne listine puščene od ZVU. Pri nas kroži govorica o dotičnikih, ki so nesrečno žrtev spremljali usodnega dne, kateri bi lahko dali morebitna pojasnila.

Ko se ob vsaki priliki zgražamo nad tako krutim zločinom, izrekamo vedno žalujoči družini naše iskreno sožalje, z obljubo, da bomo nekoč postavili na vasi trajen spomenik pokojnemu Ediju.

Rupa

Nekdo se v »Soči« od 13. avg. t. l. pritožuje, da mnogi mladeniči pohajkujejo, ne da bi se lotili kašnega koristnega poklica. A je pozabil zapisati, da ta problem marsikaterim staršem ne samo iz Rupe, temveč z vseh krajev Goriškega, dela velike preglavice. Težko je zaposliti otroke celo kot vajence! Dotičnik je tudi pozabil povedati, da se je že sedem domačinov vrnilo iz »raja« in da še nekatere pričakujemo v kratkem. Vsi izjavljajo, da so rajši tukaj brezposelni, kakor da uživajo v komunističnem raju dobrote, katere »Soča« drugim želi, a jih sama ne gre uživat! Mogoče, da je dopisnik pozabil povedati v »Soči«, kako je bilo v februarju p. l. in kdo je bil tisti, kateri je prvi nesel svoj kovček iz vasi, ker se je bal, da pride v komunistični objem... On, ki je veren komunist. Mi nismo proti »domovini« in ne proti jugoslovanski mladini, marveč le proti temu, kar se tudi Vam gabi in se dogaja onstran meje.

Skrljevo

V ponedeljek 8. t. m. zjutraj je nenadoma umrla gospa Marija Gantar, rojakinja iz Idrije. Živela je vsa za svojo družino. Mož jo je že pred leti v najlepši dobi zapustil s tremi nedoraslimi otroki, izmed katerih ji je naposled najstarejšega pobrala vojna vihra. V ponedeljek zjutraj je opravila vsa hišna opravila in se odpravila, da gre kot običajno obiskat sestro v Krmin, a kruta usoda ji je na neusmiljen način pretrgala nit življenja na skoraj čuden način: starejšega sina je prijela slabost, mati, polna ljubezni in požrtvovanja do sina, je klicala na pomoč, medtem pa jo je zadela kap in je na mestu izdihnila. Sin je prišel takoj k zavesti, a bilo je prepozno; matere ni bilo več!

Pogreb blage pokojnice se je vršil v torek zjutraj ob veliki udeležbi vaščanov, sorodnikov in znancev na domače pokopališče.

Vesti iz Benečije

Dreka

Dne 7. avgusta je 50 oseb pod vodstvom domačega župnika romalo na Sv. Višarje. Prišli so zvečer v to priljubljeno svetišče in drugi dan so veseli odpotovali nazaj v svoje domače kraje. Zelo so bili zadovoljni, ker jim je č. g. upravitelj višarskega svetišča lepo pridigal v domačem jeziku.

Topolove

11. avgusta so po ukazu italijanske vlade domači fantje pod vodstvom C. G. Lavrenčiča iz S. Stoblanka in domačega duhovnika zbrali ostanke padlih partizanov IX. KORP. in jih pokopali na topolovškem pokopališču. Partizani so padli v borbi proti Nemcem dne 19. 11. 1943.

Slovenski rudar s svojo hišo in nekaj posestva, star 38 let, že 20 let bivajoč v Belgiji, želi zaradi pomanjkanja poznanstev s tem spoznati dekle 25-32 let staro, vešče domačega dela, v svrho ženitve.

Naslov in informacije v upravi lista.

V TEJ ŠTEVILKI SMO ZACELI PRILAGATI POSTNE POLOŽNICE ONIM NAROČNIKOM, KI SE NISO PORAVNALI ZAOSTALE NAROČNINE.

OB PRILIKI OPOZARJAMO, DA BOMO BREZ NADALJNJEGA UKINILI POSILJANJE LISTA VSEM TISTIM, KI NE BODO SE TOKRAT PORAVNALI NAROČNINE.

Mizarji kmetovalci podjetniki!

Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame, vezane plošče, furnir, parkete in drva nudi najugodneje

CALEA

TEL. 90441

T R S T

Viale Sonnino, 24

Odgovorni urednik: *dr. Janko Jež*
Tiska:
tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu